Q. D. B. V.

Virtutem

OPII DIAPHORETICAM

Examini publico exponunt

Præses

MICHAEL Ettmüller / Phil. & Med. D. & Fac. Med. Ass.

Et

Respondens

JOHANNES ACOLUTH. Vratislav. Silesius.

d. 11. Julii, Ao. M. DC. LXXIX.

H. L. Q. S.

LIPSIÆ,
Stanno BRANDIANO.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

I. N. S. S. T.

STerile, ſi qvoddam aliud, in Scholâ Medica ſemper extitit dogma illud, à ſuperiorum ſeculorum in *Galenum* & *Avicennam* Commentatoribus nobis relictum, qvo ſimpliciter ex qvatuor ſic dictis qvalitatibus primis, eorumq; absqve fundamento, graduationibus multiciplicibus, mirabiles corporum vires & præſertim ſimplicium operandi rationes, tantùm non omnium dilucidare ſatagunt. Superſtructum fuit illud, ſi primam ejus perſcrutemur originem, ruinoſo & arbitrario ſaltem Peripatetico Elementorum qvaternioni, qvi præter alias turbas, tam in Theoria Phyſices, qvam hujus Praxi, Medicinâ, huic qvoq; aſſerto primas occaſiones ſuggeſſit: adeò *Dogmata Ariſtotelis, nullum adjumentum, ſed potius multum impedimenti adferunt Medicis ſtudiis, ſive tum Theoriæ, tum Praxi:* ut loqvitur Eruditiſſ. *Jungius*, in *Doxoſc. Phyſ. Min. p. 2. S. 1. proœm. Aſſ. 1. Schol. 3.* Sanè ſi ritè negotium hoc conſideremus, nullas tales in corporibus deprehendere licet, cujusvis generis qvalitates, qvas ipſis ordinariò affingimus, ſeducti nimirum per pluralitatem attributorum reſpectivorum, qvorum originem ad tot diſtinctas entitates qvalitatum malè referimus, cum ex pluralitate & diverſitate occurrentium ſaltem objectorum externorum oriantur. Adeò nec Ignis eſt calidus, caloriſvè tantillum poſſidet, niſi in qvantum organa noſtri corporis ita ſunt fabricata, ut ratione motionis celerrimæ ab acidis ejus particulis in iisdem excitatæ, qvam caloris nomine appellamus, illi calorem attribuimus: pariter atqve nec ferrum ab eodem calefit, niſi in qvantum hoc ab igneis iſtis particulis in ſui miminis motum, noſtris ſenſoriis talem impreſſionem, caloris notione inſignitam facit. Potius qvalitatis nomine, (ποιότης à ποιεῖν) cum Curioſo iſto *Gallo*, facilitatem ſive agendi facultatem intelligamus, qvæ omnis, cujuscunqve fuerit generis, nunc im-

 mediatè,

mediatè, nunc mediatè, ex corporum essentia & constitutivis principiis fluunt. Pluribus jam suspecta fuit ista, per qvalitates præsertim primas putatas, Philosophandi in naturalibus ratio, unde *Fernelius* pariter ac *Sennertus*, insaniæ opus esse dixerunt, ad manifestas qvalitates omnia reducere velle. Qvarum loco, cùm occultas substituere nitantur, profecto negotium potius implicant, qvam explicant, dum manifestarum illarum æqve abscondita sit, qvam occultarū qvalitatum natura: & nemo Illorum, caloris in Igne Naturam & operandi modum clarius explicare potuit, qvam magnetis, ferri vim Locomotivam. Observarunt hoc plures, in Theoriâ Physica excellentes Medici; unde sub ætatis suæ tenebris, si qvis alius Lynceus *Fernelius*, hinc inde in eleganti & erudito, *de abdit. rerum causis* Tractatu, operationes corporum singulariores, à totâ eorum substantiâ oriri statuit, pluribus applaudentibus Naturæ consultis, id qvod reipsâ idem sonat, ac cum Modernorum plurimi, audacis ingeniosiqve (ut *Boyleo* hactenus incomparabili, in *præfat. introduct. in Chym. Scept.* audit) Helmontii terentes vestigia, ex seminibus & virtute rerum seminali, qvaslibet concretorum naturalium dotes derivant. Nempè ut illi, in rei substantiâ, formam in specie considerarunt, per materiæ modificationem operantem, ita hi principium seminale, mediante speciali materiæ texturâ, ceu qvorumvis attributorum & qvalitatum fundamento, activam, respiciunt. Atqve hic terminus est ultimus, ultra qvem progredi nescit humana de naturalibus rebus cognitio, siqvidem tam Tota istorum substantia, qvam vis horum seminalis à priori nobis Mortalibus planè delitescit incognita, qvia immediatè fluit ex imperscrutabili sapientiâ & omnipotentiâ Divinâ, cujus revera sunt chraracteres, ab aliis Ideæ appellati, materiæ sub primâ corporum creatione impressi, qvorum beneficio & adhuc dum fœcunda existunt rerum semina, & qvi ipsi à priori nullo modo, sed à posteriori saltē per effectus à nobis cognoscibiles existunt. Exerunt autem se, tam in corporū productione, qvam productorum operatione, per multiplices materiæ Schematismos, sive conformationes & permutationes mechanicas, ac propterea ex materiæ secundum minima texturâ ac modificatione multiplici & inde dependente variâ ad alia concreta habi-

habitudine sive respectu, tam activo qvam passivo, ceu fonte tot attributorum, clarè magis, magisq; distinctè, qvam ex qvalitatib9, nominetenus saltem notis, qvibusvis, admirabiles istæ operandi rationes explicandæ veniunt. Specialis autē ista à semine imediatè fluens, & in minimorum figurâ, magnitudine, situ, ordine, & nexu &c. proximè fundata textura, cum sub tantâ specierū & individuorum varietate tantum non sit infinita, pro sublevando ab infinito abhorrente intellectu humano, in pluribus explicandis corporum Phænomenis, ad bina universaliora ista naturæ inprimis, hinc & artis, illius imitatricis instrumenta materialia qvasi mechanica, minima acidi & alcali confugere omnino necesse habemus. Qvæ omnia & isti agendi facultati corporum, horumve partium, respectu cujus in animalium præsertim hominum corporibus, nunc alimentorum, nunc medicamentorum, nunc Venenorum nomine veniunt, applicanda sunt. Qvatenus illa, ratione materialis s. mechanicæ secundum minima texturæ, partium nostri corporis texturam & constitutionem, vel conservare, vel immutare vel destruere valent, qvas actiones necessariò nostræ cognitionis sensualis, hinc & intellectualis respectu, varii conceptus & notiones multiplices comitabuntur, qvarum occasione tot qvalitates in istis objectis vulgò statuuntur, qvot attributa respectiva in iis deprehendere licet: qvod ut perqvam inconveniens est, ita multò magis, multiplici errori ansam subministrare solet, si ex qvatuor elementorum horumqve primis qvalitatibus, earumq; Syzygiis particularium istarum qvalitatum originem, & operandi modum derivare velimus. Illustrat hæc omnia ut unicum in medium producamus, *Opium*, vi suâ polychresta, nec unqvam satis laudatâ, qva & somni nobis dulcedinem conciliat, & doloris svave lenimen præstat, & qvævis in Republicâ nostrâ microcosmicâ turbata pacatiora reddit: cujus singularissimæ dotes, dum ab uno frigori ejus summo adscribuntur, qvod tamen calidum intensè ab alio affirmatur, dici neqvit, qvas lites excitant, de Lanâ caprinâ omnes. Qvas ut inpræsentiarum missas faciamus, vis ejus diaphoretica nos monet, qvam solam considerare est animus cui cœpto supremus anuere velit *Archiater*.

CAP. I.

CAP. I.

Effectus Opii in partes contentas considerat.

Thes.

Opium qvasvis excretiones sistit, præter sudorem, idqve nec in partes solidas nec in partes fluidas agendo, sed saltem spirituum animalium impetum refrænando.

§. I.

Gravissimè licet decumbant ægri, & pessimo versentur in statu, modo somni blandâ frui datum sit illis qviete, præsentissimum solamen, & levamen exoptatissimum ex eo percipere assolent, *adeo ut arcanum in Medicina, supra omnes gemmas & Lapides pretiosos*, meritò somnus audiat *Crollio: Basil. Chym. c. 7. p. 198.* Nam præter alios usus, & hoc simul ex eo sperare licet beneficii, qvod juxta tritum Practicorum axioma, *somnus omnes fluxiones, excepto sudore sistere soleat.*

§. II. De somno naturali qvod hic asseritur, hoc ipsum de eodem, qvatenus artis beneficio per soporifera remedia, qvorum antesignanum est Opium hujusqve nunqvam satis laudatum Laudanum, adeóqve de ipsis etiam auxiliis somniferis affirmandum pariter venit, qvod hæc ipsa præter svavem ad somnum propensionem, qvosvis humorum motus cohibere, & specialius qvasvis excretiones præter sudorem compescere soleant.

§. III. Qvotidianæ hoc debetur experientiæ, qvæ tam de naturali contentorum in corporeâ nostrâ machinâ motu, hoc confirmat, qvam vel maximè de p. naturali eorum, vel in certa loca intra corpus effusione, vel per certa loca extra corpus excretione idem ostendit. Eqvidem naturalem contentorum fluxum per alvum & vesicam non solum cohibere aptum natum est opium, sed ipsum etiam sangvinis in orbem reditum sedatiorem suo usu reddit, cum pulsus exindè factus rarior & tardior, qvam ante ejus exhibitionem fuerat, qvietiorem sangvinis circuitum innuat, & respiratio ipsa qvoqve minor & minus freqvens exinde reddita, moderatæ magis per pulmones sangvinis trajectionis testis adsit.

Sub

Sub qvo ſangvinis blandiori fluxû & refluxu, lymphæ qvoqve tardior neceſſariò ſeqvitur motus, proptereaqve ex opiatorum uſu ſubinde faucium ac Lingvæ aliqvalis ſiccitas, & ſitis urgentia obſervari ſolet, minus copioſâ ſalivali lymphâ illas eluente. Qvin imò, in tantum etiam cohibuiſſe contentorum corporis reciprocos fluxus, ad vitam continuandam ſummè neceſſarios, opiata obſervata fuerunt, ut penitus ceſſantibus his ipſis, vita cum morte commutata fuerit. Ob id ſcilicet tam ſolicitè monent Practici, ne niſi ſub aliqvali adhuc virium robore, remedia iſtusmodi, nec niſi exactiſſime correcta, propinentur.

§. IV. Evidentiora ſunt longè, qvæ ſub p. n. contentorum corporis motu ab opiatis contingunt. His & vomitus & diarrheæ auſpicato ſupprimuntur, dyſenteriæ graviori absqve opio ſuccurrere difficile, ne dicam impoſſibile eſt, non ſecus ac Choleræ. Sangvinis qvæ fiunt, eò periculoſiores effuſiones, qvo vitæ nectar immediatè magis exhauriunt, per qvæcunqve loca, ſive alvum, ſive veſicam, ſive nares, ſive os, ſive uterum, &c. freqventer ab Opii vi compeſcuntur. Diabeticorum urinarius nimbus per Opiata ſiſtendus venit. Qvas lymphæ effuſiones catharrales inducunt affectiones, præſertim thoracem cum aſperâ arteriâ, (ceu qvæ freqventiores magis illius patiuntur inundationes) affligentes, ab opiatorum vi promptè reprimuntur. Ipſa copioſior, etiam à ☿io concitata ſalivatio per Opium moderamen patitur. Ut taceam februum univerſum exercitum, in corporis fluidis, præſertim ſangvine, ferè omnia ſurſum deorſum miſcentem, cujus impetus ferociores & reprimit Opium, ac refrænat in continuis benignis, in malignis verò utramqve faciunt in cura paginam, ut *loqvitur J. D. Horſtius judic. de Chirurg. Infuſ. p. 47.* Dum intermittentium paroxyſmos ſenſibiliter repellit, rigores potenter minuendo, & cætera ſymptomata mitigando.

§. V. Sed in omnibus his contentorum ab opio qvoad ſui motum factis immutationibus ſudor ſupereſt, qvi tantum abeſt, ut ab Opiatis ſufflaminetur, ut potius ſtrenuè & profuſè proliciatur, tam ab iisdem ſolitariè aſſumtis, qvàm aliis præſertim diaphoreticis additis, qvorum agendi potentiam, mirum qvantum opium intendere ſatagit, adeò ut inter ſudorifera excellere Opium dicatur

Walæo

Walæo tr. meth. medend. p. 65. cui constans Practicorum concentu omninò suffragatur, & ante Eum jam notarunt, tam *Germanorum Plinius Gesnerus, in Epist. l. 2. p. 61. & 69.* qvam *Platerus in Obs. l. 2. pag. 491. & l. 3. pag. 633. & 727.* Conf. *Hochstettius decad 3. cas. I. Schol.*

§. VI. Considerandum jam ante omnia, qva ratione priores illos, liqvidorum motum sistendi effectus perficiat Opium. Ubi inprimis observandus venit duplex in Medicina corporis nostri hydraulico-pnevmatica contentorum sive humorum motus: Localis unus, sive progressivus, alter intestinus sive plus minus fermentativus. Localis, totius molis liqvidæ per suos ductus & canales est translatio, respectu cujus in sangvine Cordis musculus antliæ vices subit, transvasando ex venis sangvinem per medios pulmones in arterias, præter qvod officium, an aliud præterea sangvini conferat beneficium, meritò dubitatur, saltem hactenus ignoratur. Intestinus ille secundus, est minutarum illarum contenta nostra liqvida sive humores componentium particularum continuus reciprocus motus, ratione cujus non tantum in fluiditate continuâ conservantur eadem, sed etiam fermentationis & turgescentiæ, tam naturalis qvam p. naturalis, & inde natæ multiplicis alterationis & immutationis, secundum minutarum istarum particularum Syncrisin, diacrisin & metastasin, subeunt vicissitudines, undecunqve etiam, minutiarum illarum continuatus dependeat principaliter motus, utut ⊖ium sic dictorum varietas, præsertim acidi, instrumentaliter plurimum omninò conferat.

§. VII. Intestinum hunc motum ab Opio supprimi, à nemine hactenus assertum fuit. Ac obstat exilis ista, aliqvot saltem granorum dosis, qvo minus Crasin materialem illorum immutare, & conseqventer dependentem ab illâ intestinum motum sistere plus minus valeat: de qvo pluribus infra. Qvatenus tamen, ut ex seqventibus patebit, localem humorum motum refrænat, & supprimit plus minus, etiam ad intestinum motum, ab illo certâ ratione, qvoad aliqvam modificationem dependentem, nonnihil moderandum conferre poterit: præsertim si ex confluentiâ qvorundam liqvidorum, hic ipse vel oriatur Primariò, vel ab iis certâ ratione intendatur, qvalis est Chyli cum felleis & pancreaticis

liqvidis,

liqvidis, sangvinis cum his ipsis & lymphâ: &c. Hac enim ferè ratione, ex parte & febrium impetum nonnihil compescere, & intermittentium præsertim plura symptomata refrænare, probabile est.

§. VIII. Localis ergò speciatim est motus fluidorum, qvem Opium plus minus sistere valet. Ut qvando superiori anno, Juveni ex incautius hausto Vino emetico ♁iali, in hypercatharsi ultra 14. dies adeò copiosâ, ut secessuum numerum referre, (mendacii suspicionem declinans) non libeat, essentia theriacalis cum dimidio ess. Opii propinata, præsentaneam opem, 40. saltem guttarum dosi attulerit. Circa hunc motum localem tria consideranda veniunt: 1. ipsum fluidum motum: 2. pars Organica, à qva & per qvam instrumentaliter movetur: & 3. spiritus impetum faciens, à qvo principaliter omnis oritur motus. Unde unius vel alterius horum trium respectu, Opium vim suam exerere, omnino necessarium erit.

§. IX. Humores fluidos qvod attinet, horum motum, qvà talium, cohibere neqvit opium. Locali in motu, fluida illa passivè se habent, & qvæ naturali impetu, deorsum saltem ruerent, intra certos corporis canales coërcita, secundum horum conformationem, pro moventis impetu undiqvaqve distribuuntur, adeòqve supra & infra nesciunt, suntqve tam in fronte, qvam in pedibus, ut de sangvine loqvitur *Helmont. tr. Terra*: §. 7. cum qvo *conf. Eruditiss. olim Patavinorum Sanctorius: in Meth. Vit. Error. p. 710. & 874.* Opium ergò talem motum, qvomodo in his fluidis inhibebit, dum alieno ipsi subsunt & parent imperio. In qvem scopum finge, occasione spiculorum antimonialium, cum Vino infusionis croci metallorum aut Vitr. ♁ haustorum, & Vomitus multiplicis materiæ, & variarum sordium secessus provocari, qvibus qvocunqve modo a. qvanto societur opium, qvid adjumenti hoc conferet fluido, qvà tali, siqvidem hujus mole obrutum & abreptum, simul evacuabitur; Nam consistentiam fluidi, ab Opio minutari immediatè, nondum hactenus compertum fuit. Adeò, ut Opium fluidorum motum cohibeat, absqve ullâ in fluida ipsa actione.

§. X. Considerandæ jam partes solidæ, qvà tales, an harum ex affectione ab Opio susceptâ, illæ in contentorum motu alte-

 ratio-

rationes dependeant, cum ab his moveri liqvida, & modo §. 8. dictum sit, & experientia ipsa commonstret. Sed qvò minus & harum respectu, Opium sistat contentorum Lationes, patet non solum ex parva istâ dosi, qvâ propinantur, (de qvo infra), qvæ non sufficiens est, ut partes solidas tam notabiliter in suis functionibus motivis cohibere qveat, sed etiam ipsæ solidæ partes instrumentaliter se habent, ad fluidorum motum, qvatenus principium movendi ex se ipsis non habent, sed ab alienâ potentiâ, ceu organa saltem moveri & ipsæ soleant. Ad hæc, qvâ ratione in eas agit Opium, an ratione texturæ illarum materialis, & inde natarum multiplicium proprietatum sensualium sive temperaturæ, an ratione conformationis suæ mathematico-mechanicæ, ratione cujus in esse organico constituitur? Non ratione hujus, cum nullum immutatæ organisationis seu conformationis ab Opio inductæ innotescat vestigium: pariter atqve in ipsa texturâ materiali, qvâ tali, & inde natis qvalitatibus temperaturaqve, ab Opii usu, ulla immediatè facta mutatio haud apparere soleat.

§. XI. Dum ergò Opium proximè, nec in continentes seu solidas, nec in contentas partes seu liqvidas, harum motus, & inde natas excretiones sistendo agat, supersunt spiritus, sive impetum faciens Hippocratis, qvos consideremus, qvid hoc in negotio vel agant, vel patiantur ab Opio. Hi scil. sunt, animales speciatim appellati, qvi fibrarum motricium beneficio, omnis in corporis Oeconomia localis motus existunt autores primi. Hi Rotæ sunt supremæ sive magna, qvæ alias Rotas in corpore humano (tanqvam artificiosissimo automate) circumagit, ut eleganter loqvitur *Illustr. B. de Verulamio: Inst. V. & M. p. 94. 193.* Horum ergò qvamdiu viget impetus elasticus, etiam fibrarum motricium ritè fabricatarum tonus, & inde dependens tam ad externorum objectorum promtissimè recipiendam impressionem sensilem proclivitas, qvam continuus ad motum nixus, debito in robore vigebunt, adeoqve qvamvis partium continentium localis motus, cum contentarum promptissima undiqve distributione, qvin &, pro occasionum varietate, in ordinatâ commotione & nonnunqvam exclusione continuabit. Sufflaminato autem nonnihil spirituum illorum impetu motivo, & inhibito qvadantenus radioso illorum

influxu

influxu, cessabit etiam proportionaliter fibrarum tonus, remittet unà sensilium facilis receptio, & langvescet fibrarum motivus nixus, adeoqꝫ contentorum hinc sedatior longè ac tardior superveniet fluor.

§. XII. Refrænat hunc spirituum impetum, & segniores qvasi reddit eosdem Opium, qvod notissimi ejus in corporibus nostris effectus, *somnolentiæ* & *indolentiæ* testantur. Ibi langvescens spirituum impetus, minus vigorosè per universum systematis nervosi extenditur, unde præsentes licet undiqve, non æqve sufficientes tamen pro sensationum & motionum externarum obeundis muniis esse solent. Hinc flaccescente fibrarum sensilium Tono, haud æqve validè ab objecto licet intensiori vibrari poterunt, unde nec spirituum jam in Elatere suo remittentium sufficiens repercussio ad primum commune sensorium fieri, nec fibrarum dolorosè commotarum superveniens spasmus ordinarius & convulsiva tensio procedere poterit. Sub qvo spirituum aliqvali qvasi stupore per Opium inducto, & sensationes externas, & motiones pariter locales, tam partium solidarum, qvam contentorum in illarum alveis fluidorum remittere insigniter, necesse erit.

§. XIII. Et horum duorum effectuum ratione, *torpescentis* nempè *tactus*, & *remittentis* fibrarum motricium *Toni*, accidit, qvod Opium qvosvis humorum motus sistere, & speciatim qvasvis excretiones, sudore excepto, compescere soleat. Hæc duo enim ferè in qvovis tam naturali; qvam p. n. contentorum motu sunt obvia, partis scil. moventis irritatio, & hinc fibrarum ejusdem motricium contractio, indeqve fluidorum contentorum multiplex motio. Nempe qvotiescunqve pars qvædam, sensu molesti vel noxii infestatur, fibrarum sensilium inordinata & vehementiore vibratione, spirituum ad eam provocatur impetus, à qvibus aucta & plus minus spasmodica earum tensio perficitur. Contractis sic fibris, vasa qvoqꝫ tam sangvifera qvam lymphatica, aliaqve, & qvicunqve partis meatus stringuntur plus minus, indeqve vel remorato contentorum transitu, horum circa locum ita affectum stagnatio, unde superveniens tumor, vel copiosior per vias aut consvetas, aut insvetas, apertas tamen vel facilè aperibiles, pro circumstantiarum ratione, effusio.

busvis tam ipsius sangvinis, qvam solidarum partium à nutritione privatâ, ex materiæ necessitate relictis superfluis aut effœtis, & eatenus excrementitiis particulis imbibitis onerato: hinc 2. qvalis cutis ejusqve pororum, seu sudoris cribrorum necessaria sit conditio, pro transmittendo ritè sudoris latice, ejusqve promovendâ plus minus excretione.

§. III. Prius cognosci haud poterit melius, qvam si ratio habeatur attentè eorum, qvæ in spontaneo sudoris profluvio, sub exercitiis ac motu corporis, subsistentiâ in loco calidiore, &c. cuivis obvia sunt, & qvadruplici Phænomen non differentiâ terminantur. Pulsus scil. 1. semper celerior & freqventior, rapidiorem sangvinis per cor & universum corpus motum ostendit, (sive spirituum corpus musculum moventium immediatè, sive sangvinis cor pro crebriori motu stimulantis occasione eveniat) qvibus adjuncta ejus magnitudo, intensiorem turgescentiam & fermentativum motum auctum innuit: qvæ ipsa necessariò, ex intestino particularum in sangvine motu, præsertim acidarum cum aliis alcalinis & terreis, concitatiore 2. sensilior totius corporis calor ac æstuatio comitatur. 3. Supervenit his habitus corporis exterioris & rubor, & mollities, & aliqvalis turgescentia, siqvidem sangvis taliter alteratus, undiqve per qvævis capillaria celeriori trajectiori qvidem penetrat, sed langvescente nonnihil, circa hæc ipsa impellentis impetu, vix tam promtè à venulis excipi poterit, qvin ulteriori per arteriosa vasa affluxu, aliqvali subsistentiâ copiosius solito partium solidarum poros undiqve repleat, indeqve ista Phænomena exhibeat: unde 4. penetrans undiqve latex aqvosus, sub tali sangvinis alteratione & inprimis intensiori exæstuatione, & ipse rarefactus, & qvasi porosior factus, adeoqve imbibendis ex sangvine & abstergendis ex solidis partibus qvibusvis heterogeneis, præsertim ⊖inis particulis aptior redditus, facilimè qva datâ portâ proruere, & speciatim per cutim transcolari potest. Uterqve ergò motus sangvinis, tam circularis, qvam fermentativus, ille qvidem celerior, hic intensior, sangvinem sub sudore necessariò attenuatum, resolutum, & qvasi liqvefactum exhibent, cum non nisi tali sub sangvinis statu, illa ejus Phænomena apparere qveant. Unde etiam propriissimè dicta sudorifera, nempe ⊖ia vol. tam manifesta

qvam occulta, tam libera, & sui qvasi juris, qvam in ☿ concentrata, non nisi tali sangvinis in consistentia suâ & texturâ alteratione sudorem provocare videntur. Attenuatus ita sangvis, hoc ipso simul disponitur, ut seri, communis istius alimenti & excrementi vehiculi, facilem secessum & promtam separationem patiatur.

§. IV. Cutim qvod spectat, hujusqve sub sudore constitutionem, observanda venit curiosa ejus & artificiosa structura. Est hæc rete sanè mirabile, ex fibris arteriarum, venarum, nervorum & tendinum variè inter se complicatis contextum, ita tamen ut nervoso generi, plusqvam venoso in sua structuta acceptum referat, tanta & nervearum & tendinosarum fibrarum copia, cum intertextis arteriarum venarumqve capillaribus, ut exilissimis sic numerosissimis gaudet. Necessario v. in taliter constructa corpus investiente tela, foraminula meatusqve complures extabunt, ex qvibus creberrima duo emergunt corpora: *papillæ* primo loco pyramidales innumeræ, nervorum scilicet extremi fines, horumqve fibrarum ultimæ portiones cutim perforantes conglobantur, & ita in extimam cuticulam usqve desinunt, genuinum scil. tactus organum, qvas oculatissimo debemus *Malpighio, tr. de extern. Tact. Organ.* secundo loco observanda sunt *Lymphatica vasa*, excretoria copiosissima, ex glandulis miliaribus, cuti sive substratis sive simul intertextis enata, qvarum ratione interior cutis substantia *Lindano* carnea asserta, à *Willisio* potius glandulosa statuitur, *Pharm. Rat. Vol. 2. s. 3. c. 5. p. 461.* Disperguntur excretorii hi tubuli in universo exteriori corpore, perqve eos sudorum rivuli, qvorum fontes illæ sunt glandulæ intercutaneæ, confertim adeò effluunt. Sanè, non sensibilis tantum transudationis, sed etiam insensibilis transpirationis officinas has ipsas esse sunt, qvi existimant, ut ut triplicem viarum perqvas aliqvid in superficiem corporis exponitur, differentiam explicet *Pechlinus: de habit. & color. Æthiop. p. 87.* qvod ipsum tamen ulterius rimari, ad præsens minus facit institutum, cum circa sudoris scaturiginem saltem occupari simus.

§. V. Communis his vasis excretoriis, eorumqꝫ orificiis, cum aliis in corpore nostro obviis colatoriis officinis affectio erit, ut & aperiri & claudi qveant, adeoqve transmittendo humori faciliorem vel difficiliorem transitum concedere. Cuivis asserti hujus veritas

veritas obvia erit, alterationes, qvæ peripheriæ corporis cutaneæ sub tempestatum mutationibus accidunt, consideranti; Æstivo tempore & hiant apertius meatus isti, & continuâ laticis transmissione, madescit ordinariò corpus, hinc vehiculi aqvosi per cutim factâ trajectione rarior & parcior mictus: ast dum hyberno gelu qvælibet rigent, & rigidior, saltem asperior, deplumati anseris ad instar, evadit cutis, & conclusis istis meatibus, copiosior Urina secretio supervenit. Manifestum idem evadit, ex alvi majore lubricitate, occlusione meatuum sudoriferorum supervenienti. Memoranda ob id *Gabelchoveri*, Practici multæ experientiæ, *cent. 3. cur. 73. annot. p. 122.* est sententia, *qvi sunt densæ texturæ, & habent cutim spissam, & poros arctos, sæpius qvotidiè egerunt, qvam qvi poros habent apertos, ex qvibus vapores & humiditates possunt resolvi, egestiones exsiccantur, & corpora sunt magis constipata. Hinc ergò colligi potest, qvare in fine æstatis, & in principio autumni, fluxus alvi sæpius accidant.* &c. id qvod propriâ experientiâ convictus etiam ingenuè fatetur *Malpighius*: c. l. p. 43. & 40. In his casibus, non liqvidi qvâ talis, secernendi, sed organi secretionis saltem est diversitas, qvo in peripheria corporis occluso, per similia in intestinua hiantia, & ipsa glandulosæ texturæ colatoria, qvæ eleg. demonstrat *J. J. Peyerus: de gland. intest.* fit excretio. Ob id sedulò in praxi, fluore alvi qvæcunqve correptorum, dedi semper operam, ut pori meatusqve cutis, qvantum possibile serventur aperti, & corpus ad diaphoresin blandam continuò sit dispositum, qvo ipso non leviter sufflaminantur enormes istæ alvi dejectiones, sed etiam, si qvæ successivè effervescat febricula, faustâ istâ contentorum corporis, per poros cutis transpiratione extingvitur. Adeò per plurium seculorum ætatem, hæc foraminum intercutaneorum vel hiscentia, vel conniventia fuit observata à Medicis, ut non ultimam febrium causam, in pororum cutis occlusionem rejecerit *Galenus*; & per experientiam convicti Practici fateri necesse habeant, nullam febrim tutò, & absqve recidivæ metu judicari posse, qvæ sine sudoris evacuatione deferbuerit.

§. VI. Urget jam nostram meditationem, unde nunc patentes, nunc conniventes sint isti transudationis meatus excretoriiqve tubuli. Variæ eqvidem se offerunt causæ, tam connatæ,

qvas

quas inter eſt naturalis cutis textura vel rarior vel denſior, quam acquiſitæ, partim per conſvetudinem, ſecundum varium rerum non naturalium uſum, partim per ægritudinis p. n. alterationem: unde meatus dicti vel ex ſtaminum fibroſorum tenſione nimiâ, turbari aut obliterari, vel admotis aut excretis variis conſtringi, arrodi, vel iisdem viſcidioribus aut glutinoſioribus obſtrui poſſunt. Præ cæteris, ceu frequentior cauſa, conſideranda venit Tubulorum iſtorum, imò, ut probabiliter arbitror, & ipſarum glandularum, à fibris nerveis contractis, occluſio, vel ab his relaxatis recluſio. Tendinoſum nempe maximam partem ſtamen eſſe & fibroſum, qvod cutim conſtituit, ſupra inſinuatum fuit: unde pro nervearum & tendinoſarum natura, non ſenſui ſaltem tactus externo, cui illarum extrema papilliformia ſufficiunt, ſed etiam motui cuidam dicatæ erunt, eoque pro fibræ motricis naturâ, abbreviationis ſeu ut vulgò dicunt, contractionis & relaxationis: unde neceſſariò tubuli iſti excretorii, & ipſæ ſimul glandulæ nunc ſtringi, adeoque has comprimi, illos coarctari, nunc relaxari, & has ſic poroſiores, illos patentiores reddi, neceſſe erit. Argumentum hujus rei, & externus tactus & interna imaginatio ſuggerunt. Qvoties vel frigoris, vel ingratæ humiditatis occurrit contactus, mox corrugari cutis, pori claudi, anſerinæ pellis facies, hinc emergere ſolet. Evidentiori exemplo, avium plumæ, feliumque pili hoc repræſentant, dum frigoris occurſu, erectiores ſitu, animalia dicta hiſpidiora apparere faciunt, fibris iſtis inter cutaneis nerveis, cutis poros ſui contractura ſtringentibus, & ſimul plumas ac pilos ex obliquo ſeu declivi ſitu in rectam magis lineam erigentibus. Imaginationis vis, ut per totum microcoſmi regimen ſe diffundit, ita & extremos ejus limites attingit: tantum tamen non quotidiè occurrit, ut ex rei vel horridæ vel terribilis, aliusvè ſimilis, vel ſimplici ſaltem narratione, præſertim in delicatioribus, mox cum horroris, aut ſaltem frigoris quodam ſenſu, peripheria corporis undique contrahi, pori arctè claudi, cutisque in anſeris faciem corrugari ſoleat, quaſi omnes, quotquot occurrunt, portas, ab hoſtili inſultu præmunire velit, conſervationis ſuæ provida Natura. Obſervavit ſanè *Malpighius*, c. I. p. 19. *in extremo digito, cuticulâ per admotum ferrum detractâ, ubi ſudoris iſta vaſa excretoria hiant, con-*

 vexam

vexam quandam pelliculam, interiora versus, non absimilem cucurbitulæ, extendi, ad edendum forte valvulæ ministerium, ut interdum tensa, detineat sudorem, & relaxata, exitum permittat: id quod ad præsens negotium illustrandum simul non parum facit, ut ut clarior & ulterior per experimenta anatomica confirmatio adhuc in hoc passu expectanda videatur. Ad hæc modo laudatus Autor, *c. l. p. 39.* ad miliares istas sub cute glandulas, per transversum excurrentem nervum hiare, asserit: præter alios usus, ob id primariò, ut excretionem per dictas glandulas, nunc eas stringendo, aut laxando, certâ ratione moderari possit.

§. VII. Sed in coarctationis vel relaxationis hoc negotio, tam glandularum, quàm tubulorum excretoriorum, fibræ istæ cutaneæ, non nisi instrumentaliter se habent, ipso impetum faciente, spiritu scil. influo, speciatim animali dicto, ceu principali agente, id muneris exequente: unde & vel externam sensationem, vel internam imaginationem, utrobique spirituum animalium motum prævium, & ad cutim concitatum impetum sequitur saltem talis strictura nimia, aut relaxatio. Nempe uti à spiritu animali & sangvine vitali, tonum debitum seu naturalem tensionem obtinent, indeque & irritari passivè ab objectis minus proportionatis, & simul iisdem reniti activè valent, ita etiam hujus Toni ratione, & ipsa cutis, ejusqve pori, vel arctius stringi, vel laxius dilatari possunt.

§. VIII. Ex quibus hactenus prolixius declaratis, vel suâ sponte patet, ex parte cutis pro sudoris-transmissione, hanc saltem necessariam esse conditionem, ut meatibus quibusvis, & tubulis glandularum patulis, ob fibras nerveas intercutaneas, relaxatas, adeoque cute existente plus minus, molli, rarâ, porosâ, undique sudor ceu per cribrum, aut filtrum excerni & transcolari queat.

§. IX. Præmissis hisce, Opium examinandum, & quid vel sangvinem alterando, vel afficiendo cutim valeat, perpendendum, quod citra ejus materialem texturam, ex seminalibus primordiis natam, & inde varias ortas proprietates, & in alia corpora respectivas actiones, exactè evolutam, fieri haud poterit. Offert se hic inprimis expertus per ignem Philosophus, *Helmontius*, qui tr. *Duumvirat.* §. 8. p. 275. *se in Opio salem acrem sudoriferum, & amarum oleum invenire, longè ab Opii odore recedens attamen soporiferum.* asserit:

asserit: quod repetit: tr. *de Lithiaſ. c. 9. §. 87. p. 728.* dum inquit: *quin imò, nec ſoporiferum in Opio friget, 🜍, ſed valdè amaricat, ejusque ⊖ aere eſt, & ſudoriferum:* adeò ut 2. primaria principiata elementaria in Opio conſideranda ſint, 🜍 ſoporiferum & ⊖ aere ſudoriferum dictum, ex quorum alterutro vis diaphoretica derivanda veniat.

§. X. Sanè Opium pro ratione ſuccorum inſpiſſatorum, ex vegetabilibus, gummoſum concretum eſt, ſed quod ceu nucleum medicamentoſum, reſinam in ſe complectitur. Reſina hæc, eſt proximum virtutis tam ſomniferæ, quam diaphoreticæ ſubjectum, unde & S. V. mediante ex Opio extrahi, & hoc ipſo, ceu appropriato in texturâ menſtruo ſimul exaltari ſolet. Reſinæ, concreta ſunt, ſingulariter concentrata, & ex pluribus diverſæ naturæ minutis corpuſculis invicem arctè complicatis contextæ. Nempe quod in ſicca conſiſtentia reſinam refert, hoc ferè totum, per △m liquefactum ſeu attenuatum & reſolutum, 🝆 ♌. exiſtit. Res clara eſt per experientiam, quæ ex 🝆is ♌atis, per *ſpirit.* ⊕i. rectif. vel per 🝆 ⊕li, nunc reſinam perfectam, ut in 🝆 ♌. aniſi, aut pingvedinis humanæ, nunc concretum therebinthinatum, ceu reſinam liquidam ut in 🝆 ♌. therebinth. nucis moſch: juniperi &c. repræſentat. Sicut idem manifeſtum evadit, ſi ex lignis medicamentoſis per S. V. probè rectificatum eſſentiam extraxeris, quæ facili labore vel cum ▽ com. præcipitando, vel S. V. abſtrahendo in reſinam redigitur, ipſo reſiduo ligno, per retortam △e aperto, more ſolito deſtillato, nullum vel parcum 🝆 ſuppeditante, quod alias copioſum & penetrans admodum fundebat, teſte, præter experientiam, W*illiſio: tr. Pharm: Ration. p. 1. ſ. 5. c. 2. p. 214. & de ferment. c. 2. p. 16.* Jam vero 🝆 ♌ata, quæ mutata conſiſtentiâ per aliqualem coagulationem reſinas exhibent, nil aliud eſſe deprehenduntur, quam ⊖ia vol. à pingvi occultè acido concentrata. Comprobant hoc non ſolum plura (nam de omnibus ſpecialis. adeò nondum facta experientia) 🝆 ♌ta, v. g. ♀i, therebinthinæ, C. C. &c. quæ mediante cum alcalibus fixis digeſtione, in ⊖ vol. abeunt, ſed etiam fuligo, ex talibus 🝆is maximam partem conſtans, ⊖e vol. 🝆ſo turgida. Nam quod ſub clauſo vaſe ♌ando ſeu per △m liqueſcendo, abit in 🝆 ♌. empyrevmaticum, hoc in aperto

△e de flagrando abit in fumum & hinc maximam partem fuliginem. Hæc fuligo præter Phlegma acidum ſuggerit ſpiritum urinoſum, & ⊖ vol. acerrimum manifeſtum, & 🝆 empyrevmaticum, ſimile 🝆, ex ligno alias ♌ando. Scilicet quantum pingvedinis, ⊖ vol. in reſinam alias colligantis concremando deſtructum fuit, tantum ⊖ vol. contagio 🝆ſo adhuc affecti haberi poteſt, qvantum v. reſinæ attenuatæ, 🝆o propter defectum deflagrationis haud liberatum fuit, 🝆 fuliginis conſtituit. Scil. ut rectè loquitur *Helmont. tr. Complex. & Miſt. Elem. figm.* §. 33. p. 89. *Fuligo, eſt partim ⊖ vol. concreti, præſervatum ab inflammatione, propter ▽æ evolantis commiſtionem, partimq; eſt 🝆, qvod evolandi celeritate combuſtionem præterfugit.* Tandem compertum eſt, Vegetabilia aromatica, & qvæ per veſicam ſimplici ♌atione 🝆 ♌ ſuggerunt, eadem fermentata, ſubminiſtrare illorum loco ſpiritus ardentes, ceu olea attenuata & in eſſentiali Phlegmate ſoluta; putrefacta verò, ſuggerere ⊖ia vol. urinoſa, ſatis copioſa, iſtis animalium ⊖ibus vol. ſimilima, oleoſæ nempe pingvedinis reſolutæ per putredinem, adeoque ſic ſimul acidi enervati, occaſione. Ut adeò ferè concludendum videatur, Reſinas & 🝆a, eſſentialiter non niſi conſiſtentia differre, utraque verò eſſe ⊖ia vol. 🝆ſa, ſeu 🝆i beneficio, ratione occulti hujus acidi, paulò intimius concentrata.

§. XI. In ſimili concreto reſinoſo, cum conſiſtat vis opii, tam anodyna, qvam diaphoretica, dividere illud, & utrique effectui, diſtinctum ſuum efficiens tribuere ſatagit *Helmontius*, ut ex ſupra allegatis manifeſtum eſt, adeoque 🜍i vim ſomniferam, ⊖i vol. acri ſudoriferam adſcribere. Eqvidem negari haud poteſt, ⊖ia vol. præſertim 🝆ſa, potiſſima eſſe, & efficaciſſima diaphoretica, eòque potentiora, qvo acriora & penetrantiora, qvæ effectivè ſangvinem alterando, & qvaſi diſſolvendo, ſudoris rivos profundi faciunt, ut ſupra §. 3. inſinuatum fuit, & per experientiam hactenus confirmatum. Sed pro hoc effectu reqviritur omninò determinata, eaq; tanta eorum doſis, quæ univerſæ maſſæ ſanguineæ ad plures libras aſcendenti, vel immediatè, vel (ſi hoc minus placeat) mediatè (per præviam fluidorum in primis viis alterationem) alterandæ, plus minus ſufficiens ſit: quæ ad gr. xv & ℈ j. ſubinde ad ℥ß extenditur; ſed Opii ſive crudi, ſive quocunque modo præparati

rati dosis medicamentosa (nam de consvetudinis legibus & alimenta & medicamenta multipliciter determinantibus, non attinet dicere) ultra 2. l. 3. gr. ad summum haud extenditur, rarò siquidem hanc superare solet Medicus, sæpius infra subsistere, cum vj. grana funesta admodum observata fuerint. Sanè, sicut non intelligibile esse rectè *Helmontio* dicitur, *tr. Duumviratus* §. 5. *quomodo unicum opii granum, sat frigoris in stomacho causetur, satque vaporis actualiter frigidi in caput egerat:* ut nempe ex Veterum quorundam asserto, somnum inducat; ita pariter haud conceptibile existimo, quomodo unicum alterumve opii granum, etiamsi purum ⊖vol. esset, sanguineam massam, quocunque modo alterare, & sudorem provocare possit; Nisi continuato diutius opii usu, successive alteratio quædam sanguini, & inde derivatis cæteris succis inducatur, ratione cujus ad sudoris vel urinæ uberiorem dimissionem plus minus disponatur: uti exempla à *Willis.* adducta, *Pharm. Rat. p. 1. S. 7. c. 1.* ostendunt.

§. XII. Accedit & hoc, quod ipsum propinatum opium necessario quasdam, plus minus tamen in viis primis subeat alterationes, tam in Ventriculo quam duodeno, unde si non infringi, certè non exaltari continget ejus efficacia. Hinc enim quorum stomachus acidum digestivum intensius spirat, minus ab opio alterari solent, quia hoc magis subigitur, vel ab acido quasi castratur. Unde nec adeo commodè Opium, quamvis humorum acrimoniam corrigere vel infringere dicitur à *Sylvio:* l. I. prax. c. 15. §. 26. 27. 37. & 48. obstante exilitate doseos, pro notabili adeò effectu, etiamsi repetitis quoque vicibus propinandum foret. Ut taceam alias rationes à *Willisio* P. R. Vol. I. s. 7. c. 1. p. 291. allatas.

§. XIII. Haud equidem me latet, minima ut plurimum maximorum morborum esse initia, & mole minimum corpusculum, maximos effectus præstare posse: attestantibus id apertè, alia ut taceam, venenis, in minimâ mole pernitiem universo corpori minitantibus: confirmantibus hoc contagiis, sub minimo & nullo perceptibili sensuum miasmate, universam corporis œconomiam turbantibus, tam acutos, quæ excitant morbos, ut febres malignas, quam quæ chronicos, ut in lue ♀eâ & scabie manifestum est. Ita è contrario, & minimum subinde est medicamenti, à quo maximus & insignis

insignis effectus pro universi salute dimanat, quod sub reliqui corporis cortice, tanquam exilis, ut ut pretiosissimus nucleus est reconditus. Sed iis remediis, quæ alterando contenta corporis, & sangvineam massam in crasi & consistentia solitâ (saltem ad tempus) immutando, operari debent, idque corporali seu materiali sui miscelâ ac contactu, qualis modus in opio, ratione ⊖ sui volat. acris, putati sudoriferi, omninò requiritur, ista minimorum, qua talium, maxima agendi potentia, minus applicari potest. Talia enim minima agentia, operantur saltem, vel quatenus vi alterativa & plus minus fermentativa immutare contenta, vel acutissima sui textura irritare sensibilia solida possunt. Neutrum opio convenit: non irritat, d. irritationis sensum potius tollit: non fermentat, quia nullum talis effectus vestigium in corpore observabile ejusq; contentis est. Adeoque ad agentia ista, maxima sub mole, minima, referri nequit.

§. XIV. Equidem inanis videri possit ille labor, qui virtutes operandi ex certis ingredientibus seu partibus integralibus concretorum investigare satagit, cum quælibet proprietates rerum, & inde agendi qualitates, tam occultæ dictæ, quam manifestæ putatæ, fluere è gremio seminum, rectè dicantur ab *Helmontio, tr. progym. meteor.* §. 28. unde etiam non nisi à seminali virtute, tam vis soporifera, quam diaphoretica opii derivanda erit, unde etiam *seminalem dormitivam vim* Opio adscribit, is ipse, *tr. Natur. contr. nesc.* §. 37. Sed ut ut agens seminale, in minimo fundatum sit, cum sui corporis saltem 2800. pars esse dicatur; tamen cum ens materiale revera existat, adeoq; & generalissimis materiæ proprietatibus omnino obnoxium sit, (formali licet agendi potestate in concreti generatione instructum,) prætereaque corporum genitorum proprietates quæcunque, non nisi materiæ speciatim contextæ beneficio immediatè explicentur ac ex speciali talis materiæ texturâ immediatè fluant & non nisi ab illâ proxime dependeant. Pro ipsius quoque principii seminalis conservatione, certa materiæ cui inest dispositio, seu textura materialis requiratur, quâ destructa, & ipsa vis seminalis perit, unde △is seminum destructor dicitur *Helmontio*, forsan quod seminale concretorum principium, non nisi sub ♀eo delitescat tegmine, proxime ab △e quod retexitur.

Ipsæ

Ipſæ denique rerum multiplices proprietates tam ſpecificæ ſeu ſingulares, quam pluribus aliis communes, pro concreti textura materiali plus minus mutatæ & alteratæ, etiam & ipſæ mutabiles exiſtunt. Sanè ob dictas cauſas, vis corporum operativa, non niſi in certis materiæ, ex quibus conſtant, particulis, & ſpecifica harum textura proxime inveſtiganda venit, ut ut originaliter virtuti ſeminali, omnia iſta adſcribenda veniant. In Opio ergo, ut ut cum tota papavernia planta, & quibusvis ejus partibus, tam ſolidis quam liquidis, & quibusvis earum proprietatibus, à ſeminali potentia vis ſudorifera & ſoporifera omninò dependeat, tanquam à primo efficiente, proxime tamen, in materia ſeminali ſeu formali per ſeminale ens factâ textura, utraque conſiſtit. Unde etiam pro mutatione texturæ illius Opii ſpecialis materialis, ſecundum ſimplices mechanicas aliasvè communes modificationes, ab aliis agentibus factas tam vis ſudorifera, quam anodyna v. g. caſtrari, per acida, aut nonnihil mitigari & corrigi per alcalia aſſolet.

§. XV. Cum itaque Opio nullum jus ſit alterativum in ſangvine, pro eliciendo ſudore, proximum eſt, ut conſideremus, quâ ratione cutim pro ſudoris adjuvandâ excretione afficere valeat. Qvo in negotio alius ſupereſt nullus modus, niſi ut tubulorum excretoriorum ac pororum aperturam, glandularum laxitatem, & hinc cutis raritatem promoveat, adeòque nervoſorum ſtaminum relaxationi inſerviat. Jam vero ex ſupra oſtenſis c. 1. §. 10 manifeſtum evadit, opium nullam partem ſolidam qua talem, adeòqve nec cutim, in excretionis negotio adeò notabiliter afficere poſſe, adeóque nec fibrarum laxitatem, nec earundem contracturam efficere, cum huic operandi modo & rationes eædem, qvæ modo contra ejus in ſangvinem activitatem allatæ, repugnent. Neceſſariò ergò ſequitur cum ipſum cutis reticulum afficere nequeat, nec contenta fluida alterare in ſpiritus animales, fibras cutis vario tono moventis opium ſaltem agere, & horum adeò ratione, ſuique mediate ſaltem fibrarum laxitate, hinc cutis mollitie, laxâ glandularum ſpongioſitate, & tubulorum excretoriorum aperturâ, ſudoris profuſionem præſtare.

§. XVI. Supra ſcil. explicatum fuit, c. 1. §. 12. Opii uſu, certam ſpiritibus animalibus qvaſi ſegnitiem & torporem, indeque in

movendis partium organicarum fibris langvorem induci, qvo ipso vel spontè sequitur, eodem remedio & fibrosorum cutis staminum tonum & tensionem adeò relaxari, ut flaccidiore hinc redditâ cute, & copiosius emulgere ex M. S. glaudulæ, & uberius per tubulos excretorios excernere valeant. Paucis ut rem explicem, Opium per accidens, aperturam pororum sudatoriorum procurando, uberius sudoris profluvium emanare adjuvat.

§. XVII. Ut assertum hoc nostrum pateat clarius, somnus in confirmationem ejus accedat, qui promtissime sudores profluere facit spontaneos, etiam in iis, qvi vigilantes tale qvid haud sentiunt, aut interdum non absque labore & difficultate elicere valent, ut ut quasvis alias excretiones sistere soleat, ut jam supra monitum. Langvet in somno, spirituum impetus visqve eorum elastica, unde debiliori radio emanando, & saltem motibus sic dictis naturalibus pro necessitatis vitalis saltem urgentia inserviendo, minus tendere cæteras motrices fibras pro motu animali in partibus præsertim exterioribus valent, indeque tardiorem fluidorum motum localem hoc ipso procurant, qui ut ut cesset quibusvis aliis in locis, per apertiores tamen tunc cutaneos meatus, ex remittente fibrarum stringentium tono, uberius profluit, & sudoris latice corpus largiter irrorat. Somnum talem arte conciliant opiata, unde clarum erit, qvod & ejus conseqvens, sudoris profluvium, modò contenta fluida ritè ad talem excretionem disposita fuerint, parili ex ratione superveniat. Hinc scil. opiatorum ex usu, sudor emanare vix observatur, nisi somnus illorum effectu vel obrepat, vel debita saltem quies aut indolentia, aut lassitudo qvædam corpori, ejusqve partibus concilietur.

§. XVIII. Illustrant præsens negotium similes spontanei Syncopi Zantium pariter ac agonisantium sudores. Ut ut enim ex sangvineâ M. non æqve hi elici soleant, *cum morientium sudor*, autore *Helmontio, tr. Latex humor neglect: non sit tam latex in sui natura, qvantum ros alimentarius resolutus, cui mors imperat; qvod patet, nam statim corporis habitus sidit, prout & in syncope.* Qvod pariter de pavidorum & perterre factorum frigidiusculo madore pronuntiandum. Non tamen, nisi ex pororum hiatu, à fibrarum relaxatione nimiâ, spirituum moventium, sive illas ten-

dentium

dentium ex defectu, spontanei hi sudores erumpunt. Nempè jam olim *Hippocr. S. 5. aph. 71.* annotavit, *qvibus arida & dura cutis obtenditur, sine sudore moriuntur, qvibus v. laxa & rara, cum sudore* vitâ defunguntur. Hinc istis & urina interdum involuntariè perfluit, aut alvus absqve prævia admonitione secedit. Iracundis ex opposito, vel furiosis, sudor nullus, spirituum ob concitatiorem impetum, & fortiorem fibrarum tensionem.

§. XIX. Parili ex ratione, & magnis in doloribus præsertim capitis, aliarumvè partium vel sensilium, vel cum nervoso systemate singulariter consentientium, observavi, corpore etiam quieto existente nullum sudorem prolici potuisse, nisi forsan perniciosum, & quasi symptomaticum, eumque vel parcum vel saltem perticularem. Non secus enim, atque talibus occasionibus, ex continuatâ spirituum agitatione ac motu, somnus impeditur, etiam non interrupto eorum in qvaslibet partes, adeóque & cutis porosa stamina influxu, fortior horum tensio, tubulorum sudatoriorum occlusio, & inde sudoris suppressio secutæ fuerunt.

§. XX. Ea, quæ nos ambientia sudoris profluvium evocare solent, modò dicta roborant. Eminet hic calor ambiens, tam stragulornm, quam hypocausti, aliove artificio inductus. Fundit eqvidem hic ipse & rarefecit corporis fluida, & ita ad excretionem sub sudoris forma, eadem potenter disponit. Sed hæc ratio sola haud satisfacit, quin considerandum simul videatur, caloris titillantem quasi motum, in tantum svavitatis conferre cutaneis fibris, in quantum molestiarum à frigore patiuntur: uti itaque hujus occursu irritatæ fibræ tendi, hinc pori quilibet occludi solent, ita illius gratâ applicatione, demulceri sensus, indeque relaxari istæ, & ita sudoris portæ aperiri denuò videntur. Madeat enim, & tantum non diffluat sudore corpus sub stragulo, simul atque aëri liberiori hoc ipsum expositum fuerit, dictum factum, in naturaliter se habentibus obdurari sudoris fontes videas, utut internam sangvinis fluctuationem, tàm fermentativam, quam progressivam pulsus adhuc commonstret, quàm aura ambiens frigidior tam citò alterare non valet. Blanditiæ econtra moderati caloris, uti amicæ sunt, universo systemati nervoso, cui frigus inimicissimum existit, ita ejus occa-

 sione

ſione minus tendi, potius relaxari plus minus videntur fibræ, etiam intercutaneæ, & tali occaſione ſudor promoveri.

§. XXI. Par ratio eſt illius Phænomeni, ſi ſub ſudorum effluxu, manus vel pes denudetur, & exponatur frigori, non rarò ſudoris rorem breviter evaneſcere obſervamus in reliqvo corpore, aut notabiliter ſubindè ſaltem imminui. Contrarium fit, in difficiliùs paulò ſudantibus, quibus calida, v. g. later calefactus, plantis pedum admotus, mirificè ſudorum proventum adjuvat. Scil. mirabilis eſt membranarum univerſi corporis inter ſe, ſpeciatim cutis cum omnibus ſuis partibus conſenſus, continuatam quatenus conſtituit telam, unde una ejus extremitate affectâ ſenſilius, & reliquam texturam ſimul idem quaſi ſentire & pati obſervamus. Sanè dum febrilis horror, frigusqꝫ univerſam cutim convelli, aut criſpari facit, tamen ℥ ℞. caryophyll. epigaſtricæ ſaltem regioni illitum, mirum levamen, & in univerſa corporis peripheria horroris remiſſionem procurare ſolet. Aut ergò per conſenſum partium quarundam circa iſta præcordia, univerſa cutis febrili rigore riget, aut per conſenſum certè talium partium ſolum illitarum curatur. Plantarum præſertim pedum mirus cum univerſo ſyſtemate nervoſo & partibus membranaceis quibusvis notatur conſenſus, dum pavimento frigido inambulantibus, aut alvum laxari, aut inteſtina torqueri contingit. Caput etiam cum imis his partibus conſpirat, unde & illorum noxam caput ſui dolore, quaſi lugere videtur, cùm pediluvia interdum hujus dolorem leniant, & ſvavi ſomno temperent. Prout ergò conſenſus talis ratione, cum brachio aut pede bene maleve affecto, reliqua cutis vel blando vel moleſto ſenſu afficitur, etiam vel relaxari hinc ſudoris tubuli, vel claudi & ſtringi ſolent plus minus; accedente tamen ſimul ipſorum corporis contentorum ſenſili plus minus alteratione, & hinc pro tranſudatione faciliori vel difficiliori diſpoſitione, cum externa iſta, æqualiter ferè tàm nervoſas extremorum partes, quàm qui per eas ex arteriolis in venulas circulatur, ſangvinem afficere videantur.

§. XXII. Corporis quies, quantum ad ſudoris provocationem per medicamenta inſtituendam, faciliorem neceſſaria ſit, ex eo patet, quod inquieti, qui ſunt ægri, & membra totumqꝫ corpus

in

incondite jactitant, nunquam sudoris effluxum experiantur, etiam post generosissima propinata remedia. Crebriori enim istâ jactatione membrorum, & multiplici ab objectis externis toties mutatis simul impressione, inæqualis spirituum provocatur motus, externam ad corporis peripheriam, quorum impetu stringuntur pori, & clauduntur sudatorii tubuli. Quiete autē ab opiatis conciliatâ, faustus ut plurimum sudoriferorum sequitur effectus. Optimè memini, Expertiss. istum Practicum, *B. D. Michaëlis*, in febribus malignis, si inquieti sint ægri, diaphoreticis, & alexipharmacis Opiata, & addidisse, & ejus imitationem nobis svasisse, quòd felicius tunc operari observentur sudorifera. Hinc memoranda est *J. D. Horstii Judic. de Chir. Infus.* §. 17. sententia, *in febribus malignis petechialibus, variolis, &c. Opiata utramque paginam absolvunt, & hinc gravissimorum autorum consensu & experientiâ multiplici constat, maximè palmarium Robur Theriacæ &c. accedere Opii miscelâ.* Nempe ut modo laudatus Vir disserit, *Opiatorum* ♀, *à quo spirituum motus efferos, & concitatioris sangvinis turbas, frenandi, domandi, & sopiendi vim obtinent, feliciter sudorem desideratum conciliat.*

§. XXIII. Negari equidem nequit, sub fortiori corporis motu, vel exercitio, sudare omnes profusissimè: sed dispar planè hujus in sanis, ab illo, qui in lectis ex ægris eliciendus, sudoris est ratio. Ibi rapidissimè circumrapta, & attenuata sangvinea massa, vincit fibrarum cutanearum, intensiore calore svaviter affectarum, & copiosiore humore irroratarum mediocrem resistentiam, spirituum copiis in musculis, tàm cordis quàm artuum movendis, magis occupatis, unde nil miri, si copiosius effluat sudor. Aliter longè cum ægris, vel lecto decumbentibus res sese habet, in quibus minor impetus spirituum ad musculos, major ad fibras membranaceas & intercutaneas, in illis præsertim ægris, in quibus systema nervosum magis affectum à fermento febrili v. g. cum inquietudine & jectigatione fibras, undique stringit, de quo infra pluribus.

§. XXIV. Illustrant hactenus dicta non mediocriter ea, quæ circa urinæ excretionem, & hujus pathemata, quotidiè ferè in praxi observabilia sunt, sicut aliàs urina & sudor in pluribus conspirare, & unius suppressionem excretio alterius, quasi supple-

mento certo excipere solet. Nempe quod urina interdum supprimitur, aliam nullam ob rationem, nisi quùd pertinaciùs stringantur renum nervi, & hinc quasi corrugentur eorum fibræ, & occludantur transcolatoria oscula, quo spasmo ex Opiatorum usu remittente, & hiant denuò meatus, & ordinariò tramite transcurrit urina. Notabile hujus rei Phænomenon observari subinde licet in calculosis, quorum altero affecto rene, & à calculo in pelvi hærente interruptâ urinæ viâ, & alter socius ren, benè valens officium negligit, adeò ut penitus hinc sequatur urinæ suppressio: id quod & *Fœstus* : *l. 24. obs. 26.* hujusque *schol.* observavit, pariter ac curiosum occurrit exempl. in *Act. Med. Haf.* Vol. 4. obs. 33. p. 102. Ad sympathiam seu ad consensum partium mutuum referre hoc solent Practici: idque, meo judicio, rectè. Sed quid est *sympathia* Græcorum, Latinorumve *Consensus* inter partes corporis mutuus, quàm quòd parte unâ p. n. quid sentiente, alia idem sentiat: sensationis omnis externæ quidem, qualis hic saltem locum habet, subjectum sunt fibræ nerveæ, harum ergò ratione pars parti consentire, seu idem omninò sentire videtur. Scil. Consensus, seu in sensatione quædam communio, præsupponit sensum; sensus verò præsupponit fibras nerveas ceu organa sensûs: adeoque consensus propriè dictus est simpliciter ratione nervorum, impropriè dictus verò est, qui ex metastasi variâ vel causarum occasionalium vel productorum morborum oriri solet. Renes ergò, cùm nervos, sensationis organa habeant, partim utrinque ex propriis renalibus plexibus, partim verò simul ex plexu mesenterii maximo, Fallopiano aliàs dicto, conf. *Willis. Anat. Cereb. & nervo. Fab. XI. p. 263.* sanè hujus ultimi ratione, facilè unius renis affecti, & hinc irritati nervorum spasmus seu crispatura convulsiva, alterius renis nervulis communicari, & hinc utrinque idem effectus fibrarum & meatuum renalium contracturæ excitari potest. Nam parili ex ratione, & renum calculum Vomitus, & Iliaca convulsiva tormina non rarò comitari solent, ac contra, *conf. Dravviz.* vom Schmertz-machenden Scharbock. *Tit. 9. p. 370.* Sed remoto calculo, & cessante irritatione fibrarum nervearum in renibus, vel sopito aliquandiu per opiata malo, & urinæ redit transitus, & melius hinc habent ægri. Lucem hinc acquirunt observationes istæ, non curiosæ

magis,

magis, quam elegantes, de usu Opii diuretico in Ascite, aliàs ceu lethali hoc in affectu proscripti, relatæ à *Bartolino cent.3. epis. 46. p. 192. & ep. 49. p. 201. cum quibus* conf. simul *VVillis: Pharm. Rat. p. 1. s. 7. c. 1. p. 302.* Nempe, talibus in casibus, non aliâ ex ratione urinæ promoverunt fluxum, quàm vi suâ ut vocant, anodynâ, spirituum sufflaminando impetum, fibrarum nervorumq; renalium spasmum inhibendo, & hinc per apertiores redditos meatus, urinæ fluxum procurando: sicut in ultimo *VVillisii* exemplo, (propter internam successivam forsan contentorum alterationem) sudor & urina in desperato hydropico promanantes ex Opii usu, unam eandem efficientem causam, tàm per se, quàm per accidens talem agnoverunt.

§. XXV. Occurrit pro dictorum confirmatione Phænomenon, quod superibus annis, in mercatore hujus loci haud ultimæ notæ observare contigit. Laborabat hic ipse gravi dolore lumbari in latere sinistro, ad vicinam regionem se extendente, & protenso simul deorsum ad pubem, rodente, urente, & miserè torquente, interdiu ferè quiescente, noctu verò præsertim à media nocte, crudelius & tantùm non intolerabiliter affligente, adeò ut lecto ob id surgere, & deambulando, aliaque ratione insomnes noctes, & dolore molestissimo infensas fallere cogeretur. Hoc inprimis notabatur evidenter, quoties dolores noctu urgerent intensiùs, toties urina matutina excernebatur tenuis, pallida, seu moderatissimè citrina, eaque parca admodum: quoties verò vel Balnei 🜄 dulcis tepidæ, vel anodyni Opiati usu, nox quieta, absque dolorum urgentia procuraretur, urinæ manè insequente intensius tinctæ, rubicundæ, cum copiosis 🜔ibus crystallisatis Urinalis parietes incrustantibus visui occurrebant: sed recrudescentibus doloribus, mox urina pallida, tenuis, pauca manè visebatur. Nullus aderat calculus. Oriebatur saltem malum ex 🜔ibus scorbuticis acido 🜔sis, renes & vicinas membranosas partes rodentibus. Fibræ ob id partium vellicatarum spasmo crispatæ, & contractæ, pororum angustiam inferebant, quas non nisi latex urinarius solus, absque contentis seu imbibitis 🜔ibus pertransire poterat: ast si Balnei vel Opii usu laxarentur denuò fibræ, & patescerent renales meatus, 🜔ibus scorbuticis saturata transmittebatur urina. Verissimum

ſimum ſcil. eſt, ex affectu ſpaſmodico à ⊖ibus ſcorbuticis, nervoſo generi infenſiſſimis, adeoque tàm in partium urinariarum, quàm abdominis doloribus præter alias occaſiones ſupprimi poſſe urinam: ut accuratè hoc annotavit *Dravvizius: l. ſupr. cit.*

§. XXVI. Videntur ſufficere, pro confirmatione partim, partim pro illuſtratione aſſerti noſtri, Opiata ſudoris profluvia excitare ratione ſpirituũ animalium, ſiſtendo illorũ impetum, undecunq; excitatum, & hinc tollendo ſpaſmũ ſeu contracturam fibrarum nervearum cutis rete ex parte componentium, adeoque removendo pororum conſtrictionem & vaſorum glandularum intercutanearum excretoriorum occluſionem. Sub quo tranquilliori ſpirituum motu, & pacatior ſtatus in totâ Republicâ microcoſmica obſervabilis eſt. Remittente enim undique fibrarum, ceu ſtaminum partium ſolidarum, aut fundamentalium, aut compoſitionem mechanicam ſaltem firmantium, tenſione fortiori, permeabiliores undique fiunt meatus, etiam aliàs exiliſſimi, promtiùs faciliusque quaquaverſum penetrant contenta liquida quælibet, & perſpirabilius univerſum ſic redditur corpus. Ipſum ſangvinis Nectar, vel febrili turgeſcentia & quaſi ebullitione, rapidiùs per vaſa raptum, aut fomentorum ac ſtragulorum calidorum applicatione notabiliter alteratum, & ad ſudoriferi laticis dimiſſionem diſpoſitum, ſub tali corporis ſtatu (ſub quo & nimia efferveſcentia acutiori ſub febre, conturbans totam ejus maſſam, moderatior ordinariò obſervatur) liberiori motu undique corporis perreptat latebras, ſpeciatim intercutaneas in glandulas ſeroſam ſarcinam, & hujus ſub involucro, quælibet heterogenea ſeparata, & quaſi ex ejus maſſâ præcipitata recrementa, copioſè deponit, quæ ſudoris in rivulos pedetentim concreſcit & effluit.

§. XXVII. Saltem quâ ratione & modo in ſpiritus agant Opiata, ita ut ſub exigua adeò ſui mole, inſignis ſeqvatur alteratio in toto illorum ſyſtemate, inqvirendum ſupereſt. Aſſerta & explicata fuit ſuperiùs textura Opii pinguis ſeu 🝆ſa vel 🜍ea, qvæ pro more concretorum 🝆ſorum, ſpeciatim 🝆rum ♌atorum, in minimâ mole latiſſimè diffuſiva exiſtunt: declarat hoc, v. g. 🝆♌ aniſi, ritè cum vitello ovorum ſubactum, cujus quot ſunt guttæ, tot ferè ▽ ſimpl. menſuras, odore, ſapore & nonnihil colore imbuere ſolet.

ræ solet. Tale ☍ est saltem resina vi △is liquefacta, & à crassiore reliquo corpore separata, qvalis resina condensata adhuc & ita concentrata viget in Opio, cujus ☍sæ resinæ ratione quoque latissimè diffusibiles & explicabiles existunt Opii atomi seu minima, qvæ dum in minimo undique se diffundunt, ferè odorum instar latissimè se explicantium, undique penetrantium, & obvia quæque plus minus afficientium se habere videntur. Unde etiam probabile videtur, ab odore tali subtilissimo, qui solidas partes minus tactu, ob subtilitatem afficere, liquidas ob perexiguam molem minus alterare valet, saltem subtilem & delicatam spirituum texturam, ab odoriferis omnium maximè alterabilem, affici, & mutuâ utrorumqve, associatione notabiliter immutari. Odorifera hæc Opiatorum vis sensibiliter se explicare observatur, sub ejusdem secundùm *Langelotti* methodum *in Epist. ad Curios.* præparatione & quasi fermentatione. Nec ignota fuit veteribus, cùm jam olim & *Dioscorides* illam observarit, de Opio referens, odorem ejus toto corpore expandi.

§. XXVIII. Subtilissimorum talium odorum vis, tantùm non sensibili effectu se exserit, in summè debilitatis, & lypothymicis, qvos odor vini generosioris, vel cujusdam aromatis, ▽ Cinamomi penetrantioris, tantùm non ad vivos revocare videtur. Pariter atqve zibethi, moschiye odor, hypochondriacæ suffocationi obnoxias mulieres repentinâ syncope exanimat, qvas castorei plumarumve incensarum odor volatilis denuò restituit, ut ut insigniter ægrarum idiosyncrasiæ hîc varient. Odor dico, qvatenus spiritus animales in Odoratus corporeo organo sensilius afficit, stupenda talia concitat symptomata. Tantum enim abest, ut in substantiis assumta talia hostilia sint istiusmodi fœminis, ut etiam paroxysmos hystericos dictos, efficaciter sistant & refrænent. Comprobat hoc Experimentum *Haratii Augenii*, Medici olim Eruditissimi, quod refert *l. 12. Epist. 7.* quodque eum nunquam fefellit: Rec. mosch. optim gr. v. cinamom caryophill. nuc. mosch. ana. ℈j. M. in Vino odorato mista hauriantur: in quo loco etiam pilulas de moscho, ceu præsidium efficacissimum commendat. Sed cave sis, ne fortè nares feriat talium Odor. Sanè umbilico illita zibethum vel moschus Paracelso ad hysterica talia mala, laudantur.

Plura

Plura quoad odorum mirabilem efficaciam vid. ap. *Helmont. tr. imag. ferm. impraegnat.* §. 16. & seqq.

§. XXIX. Præstant tam singularia odores, dum per organorum sensilium transennas saltem spiritus afficiunt, qvid non facient, propiori sub contactu ac miscelâ, si invicem coire illis datum fuerit. Utroqve modo efficaciam suam exerit opium. Qvoad internum usum res aliàs nota est; externè turundæ in formâ, granum unum atqve alterum laudani naribus inditum, profundissimum bidui somnum inferunt, teste *Timœo. cas. l. 2. cas. 9.* ut taceam poma somnifera, spongiasqve hypnoticas naribus pro arcendâ agrypmâ identidem admovendas, Practicis qvibusdam usitatas. Sub tali Ergò odore subtilissimo Opiata agunt in spiritus animales, qvorum materialem texturam seu constitutionem, indeqve dependentem impetum elasticum speciali suâ textura, seu seminali dote, ut alii vocant, adeò alterant, & qvasi irretiunt, ut à debitis expansionibus remittentes, minus fibras sensorias aut motorias tendere sustineant; qvia moderatiori sub motu, somni larvam induunt.

CAP. III.

Dubia nonnulla diluit.

Thes.

Opium subinde Vomitum provocare, secessum & Uriam promovere, Lochiorum fluxum adjuvare, sudores supprimere, Crises minus impedire observatur. &c.

§. I.

Somno tam naturali, qvam Opiatorum artificiali, qvasvis excretiones, adeòqve & vomitus sisti, supra innuimus, experientiâ quotidianâ confirmati. Obstaculum non leve contra assertum hoc se offert ex eo, qvòd post Opiatorum vespertinum usum, vomitus matutinus, quin & interdum alvi fluxus insecutus fuerit, id quod & *Helmont.*, non leviter aliàs Opio favens, observavit, tr. *jus Duumviratus* §. 62. & crebriori experientiâ in hoc confirmatus fuit *Rolfinkius Chym. l. 4. s. 3. c. 6. p. 248. Conf.* simul eleg. *observ.*

Celeb.

Celeb. VVedelii: Opiolog. l. 2. s. 1. c. 5. p. 92. Sed conciliatio apparebit facilis, modò consideremus, opiata irritationis sensum, in Pyloro præsertim sopiendo, & spirituum animalium motum sistendo, adeoque fibrarum spasmum præcavendo, per se Vomitus compescere, per accidens verò interdum, saltem ubi priores istæ operationes jam cessaverint, eundem stimulare.

§. II. Considerandus hic venit Opii sapor amarissimus, acris, in subjecto viscidissimo hærens, qui obid non nisi difficulter ex linguâ, post levem etiam gustatum elui potest. Amarities ista singularis & specifica, ut inimica existit Lingvæ, ita hostilis admodum est stomacho, aliàs quævis amara, speciatim viscida horrenti, cum acidis inprimis delectetur. Tetrum illum saporem mox horret Ventriculus, & nauseâ hinc concitatâ sive gustatum saltem, sive assumtum fuerit Opium, tædium istud confitetur. Parili ferè ratione, atque rhabarbari, aut aloës, scammoniive odorem & saporem amaricantes singulariter mox nauseat stomachus, adeò ut quasi peculiarem tactum sive gustatum, secundum *VVillisium: Pharm. Rat. p. 1. s. 2. c. 1.* vel odoratum juxta *Helmontium, tr. Cust. Err. §. ult.* habere videatur. Nausea ista sopitur quidem aliquandiu primitus, quousque nempe Opii in spiritus viget actio, indeque & sensilitas fibrarum ventriculi, & spirituum movendi eas nixus aliquantisper sufflaminantur. Ast in particulæ istæ hostiles, interea haud correctæ aut subactæ fuerint, sed viscidiore illa texturâ pertinacius agglutinatæ hæreant adhuc interiori nerveæ ac admodum sensili ventriculi tunicæ, facilè molestæ istius continuæ impressionis occasione provocari spirituum impetus, & sub regimine pylori spasmus ventriculi, adeoque vomitus concitari potest. Confirmat hoc meum assertum non leviter, quod ab Opio pilulari in formâ exhibitio, & præsertim ab eodem spiritu vini saltem præparato, vomitum inprimis cieri observavit *VVedelius. Opiol. c. l. p. 92. & 93.* Viscidissimam enim & amarissimam sub hac præparatione opium retinet texturam, & quæ pilulari in formâ diutius in ventriculo hæret, & non nisi successivâ dissolutione corrigitur, adeoque diutius & sensilius parietes illius membraneas afficiit. His modo dictis, socianda simul & alia concausa, qualitas nempe & situs recrementorum præter naturalium, circa primas vias plus minus stagnan-

E tium

tium aut turgescentium, qui mediante Opii operatione in spiritus, in motu suo plus minus oppressi, illa cessante, denuò & interdum atrocius quam antea, commoti, simul vomitum, in stomachante jam ventriculo promovere solent.

§. III. Sanè non leviter hostile videtur ventriculo Opium, cujus ut digestionem ordinariò turbare observatur, ita etiam gravaminis ac compressionis circa ventriculi regimen, sensum, & vix explicabilem ab ægris molestiam circa præcordia Opiata inducere solent, idque præsertim siccâ in formâ, omnium maximè Pilulari si propinentur. Manu ergò hæc ipsa nos ducunt, ad legitimam Opii, quoad hoc punctum, correctionem, ac præparationem. Textura nempe viscida & glutinosa resolvenda, adeoque quatenus 🜍sa seu 🜔ea ad faciliorem sui diffusionem, simulque quasi promtiorem disslationem redigenda, & liquidæ essentiæ seu Tincturæ sub formâ propinanda. Promtioris sic operationis evadit remedium, & quòd sine diuturniore in spiritus actione confortati vi potius, quam stupefactivi rationem habebit, ac absque singulari ventriculi, primariarum viarum molestiâ, citò tuto, & jucundè curabit. Quas intentiones haud melius assequi possumus, quam applicando generalia ista mechanica (si non semper Naturæ, revera tamen) artis instrumenta, acidum & alcali. Illud agendo primariò in alcalinas Opii particulas & hinc etiam in 🜍sas, illarum medio universam ejus texturam alterando, urinosum nempe vol. figendo, 🜍sum verò condensando, castrat & plus minus enervat generosam aliàs medicamenti energiam. Idque eò magis, quo potentius acidum fuerit, quale istud mineralium esse solet, unde acetum 🜋 salte in hac præparatione, a. citri succus eligendus, utpote ex eadem cum Opio, vegetabili nempe prosapiâ. Parilis acidorum vis & in purgantia obvia, quæ omnia ab acidis, præsertim intensioribus aut fixioribus castrantur insigniter. Præstat ergò, pro supra insinuato scopo, ad Laudani ex Opio præparationem adhibere alcali quodcunque fixum, v. g. ⊖ 🜿 ceu generalem omnium vegetabilium deleteriorum aut Oeconomiæ nostræ hostilium, tam solutivorum, quam stupefactivorum, aliorumvè correctorem. Agit scil. hoc ipsum sive siccâ, sive humidâ in viâ procedatur, in Opii texturam resinosam, attenuat hanc ipsam nonnihil, dissolvit 🜍sum, viscidum incidit,

cidit, acidum temperat, hinc nimiam acrimoniam corrigit, ac ita totum concretum promtius ſolubile & undique diffuſibile, uti & cuivis fluido permiſcibile reddit. Corrigitur hoc ipſo ſimul acris & nauſeoſa ejus amarities, mitiorque & minus inimica ventriculo redditur. Adeò ut conſiderationem ulteriorem mereatur omninò, utrum acrimonia iſta reſinarum, aromatum, purgantium &c. non ſecus ac opiatorum, non ex acido potius, quam ex alcali derivanda veniat. Cum quotidiè obſervemus, ꝏ♌ta à calcinatis rectificatione mitiora & minus acria evadere. Correctum ſic per alcalia Opium, optimè ſpiritus vini beneficio, in eſſentiæ Tincturævè conſiſtentiam redigitur, commodè vel ſub hac facie propinanda, l. imbibendo eadem pulveres qvasvis, in pulveris larvâ obvelanda, aut ſpiritus dicti abſtractione in extractum, redigenda. Sunt nonnulli, qui ulterius ⊖♀i, vel ✠ Vini, vel ipſum Vinum addere amant, pro exactiori Opii correctione, methodo omnium certisſimâ, quâ optimè præparatum Opium tutiſſimum evadit remedium. Vereor a. ne nimis cicuratum Opium debilioris aut tardioris pro vehementius interdum urgentibus ſymptomatis operationis fiat. Dum ergò tam laudabiliter corrigitur Opium à ⊖♀i, fixo, quid non ſperandum erit, de eodem volatiliſato? penetrantionis omninò & potentioris hinc activitatis. Cujus locum interea ſuppleat, ⊖♀i triplo ꝏ♌ therebinthinæ probè imprægnatum, & ita quaſi elixiratum; Præparatio revera, quæ non abſque præmeditatâ ratione primitus ordinata fuit à *Starkey* peritiſſimo Chymiatro Anglo, & crebriori poſtmodum experientiâ confirmata plus omninò in receſſu habet, quam ut obiter à *Williſio*: *Pharm. Rat. p. 1. ſ. 7. c. 3.* ad empiricorum remedia referenda ſit.

§. IV. Qvæ modò de vomitu Opiatorum uſui interdum ſuperpenienti explicata fuerunt, eadem pariter excretionibus per inferius guttur, aliquando ab Opii uſu obſervatis mutatis tamen mutandis applicari poſſunt. Sed præter aliqvalem ab acrimoniâ nauſeoſâ in particulis ejus viſcidis inteſtinorum ſtimulum, alio modo alvi ſolutionem promovere poteſt, qvatenus in doloroſis inteſtinorum pathematis, eorumque fibrarum ſpaſmodicâ contracturâ, conſtringi pertinacius ſolent inteſtina, & contenta minus, ceſſante ferè ſucceſſive eorum periſtaltico motu propellere. Fru-

ſtra ſub tali articulo propinantur ſolventia alvum quæ vel malum exaſperant ſenſili ſtimulo, absqve deſiderato effectu, vel inverſo penitus ſuperiorum inteſtinorum motu, vomitû potius provocant. Sin vero Opio leniantur dolores, ut remittat inde fibrarum ſpaſmus & durius antea emolliatur qvaſi abdomen, facilè ſelutiva qvæcunque, ſive junctim ſive ſeorſim modo dicta remedia propinentur, ſperatum ſortiuntur effectum; id quod in Colicis & Jliacis Pathematis probè obſervandum, docente hoc experto *VVedelio*: Opiolog. p. 2. ſ. 2. c. 5. p. 120. & praxi idem confirmante, *in Miſc. Acad. Nat. Cur.* ami. 2. obſ. 238. p. 340.

§. V. Urinæ excretionem, eamque poſt eam qvæ fit per ſudorem, Opiatorum uſui ſubindè ſupervementem, uberiorem, qvomodò per accidens promoveat Opium, jam ſupra §. 23. c. 2. pluribus explicatum fuit.

§. VI. Revocant hæc in mentem iſtud ad Phœnomenon per ſæpius in puerperis obſervare datum fuit, dum nempè primis 2bus l. 3bus diebus liberè fluunt lochia, qvæ ſub turgeſcente in mamillis Lacte ſponte, absque manifeſta cauſa alia, ſivè præceſſerit lactea febris, ſive non, ſupprimi ſolent, tunc ſcil. temporis, dum dolere & tumere, ſimulqve indureſcere ſolent mammæ: ſed ceſſante dolore & vel inſenſibiliter translato aliorſum lacte, vel ſenſibiliter per papillas tranſudante, libere fluunt denuò Lochia. Nempè doloris occaſione intenſioris, in ſenſibili illo mammarum globo, & turbatur ſpirituum ordinatus motus, ſtringuntur undique in corpore fibræ, & tenduntur ſimul uteri ejusque membranoſæ vaginæ fibrillæ, hinc excernendorum per hæc loca debitus ſupprimitur fluxus, qvi largiter redit, ſimul ac ceſſante in mammis dolore, ceſſat etiam fibrarum contractura. Nec eſt, quod fluidorum iſtorum impetum ex locis inferioribus ad mammas hic objicere velis, ſiquidem dum durat adhuc mammarum repletio, aut per papillas etiam lac excernitur, nihilominus, modo dolor illarum remittat, redit lochiorum profluvium. Par nempè hic eſt ratio, atqve intenſiorum poſt partum dolorum, quorum occaſione etiam ſupprimi plus una vice obſervavi lochia. Unde & memoratis in caſibus (niſi in priori Lactea febrls obſtet) opiata cæteris remediis, ſpeciatim miſturæ polychreſtæ ex Lap. 69. c. aceto additâ myrrhâ, per-

miſcere

miſcere fauſto cum ſimeſſu consÿevi, cujus uſu reſtituto ſpirituum motu in ordinem, & relaxatis hinc fibris, tantum abfuit, ſuppreſſus exinde fuerit purgamentorum fluxus, ut auſpicatò potius redierit.

§. VII. Simile qvidem obſervare licet in infantibus achoribus affectis, qvibus ſub dentationis doloribus, mox achores diſparere ſolent, ſuperveniente hinc febre continuâ lymphaticâ, plus minus acuta, ſubinde cum gravi tuſſi, aut alvi fluxu comitata: ſicut ceſſantibus doloribus iſtis, effloreſcere denuò auſpicatò, cum febris aliorumqve ſymptomatum ceſſatione ſolent achores. Nempè doloris occaſione inordinatus ſpirituum redditur motus, & fibræ aliarum quoque partium ſenſilium præſertim inter cutaneæ iſtæ in facie, ceu proximâ regione ſtringuntur, indeque achoroſæ materiæ ulterior excretio impeditur, iſto qvod jam effloruerit exareſcente penitus & decidente. Hinc turbatur ſimul ſangvinis tàm progreſſivus quam fermentativus Motus, excernendis iſtis per faciei ambitum retentis, febrili ebullitioni occaſionem ſubminiſtrantibus, ac tuſſim vel diarrhæam inducentibus, ubi de acriori illo acido ⊖ſa lympha vel ad tracheam arteriam l. inteſtinorum tubulos aliquantulum excretum fuerit. Donec ceſſante dolore, & æquabilis ſpirituum redeat motus & ordinatâ magis fermentatione ſanguinis mediante particularum iſtarum acido ⊖ſarum plus minus viſcidarum ſecretio & quaſi præcipitatio, ac intra poros cutis per glandulas ob denuò relaxatas fibras ſecretio ſuperveniat.

§. VIII. Tandem Opium egregium eſſe ſudoriferam ſupra pluribus excuſſimus, dubium tamen aſſertum hoc reddere videntur tabeſcentes. Notiſſimum eſt, Phthiſicos, vel ad Pthiſin declinantes ægros, copioſis ſudoribus nocturnis eſſe obnoxios, ita quidem, ut ſimul atque perfecto ſomno corripiantur, mox toti ſudoribus diffluant. Obſervatio autem repetita in Praxi me hactenus docuit, præcaveri optimè poſſe ſudores hujusmodi, revera colliquativos, Opii veſpertino uſu. Aliquot ſaltem exempla recenſere juvat: Mulier plebeja 42. annorum pleuritide graviſſimâ correpta, & jam ferè deplorata, ſeptimo ſcilicet demum die opem meam implorans, per Dei gratiam ſudoriferorum imprimis appropriatorum ope convaluit. Reſtitabant autem adhuc Tuſſis

 humida,

humida, difficilis nonnihil respiratio, aliaque similis speciei symptomata, Phthisin minitantia, qvæ usu decocti heder. terres. & cherefolii sublata quoque fuerunt. Saltim sudores nocturni continui, pleno rivo emanantes, emaciantes insigniter & debilitantes supererant. Pro quibus coërcendis præsentaneam Opem sensit ex Laud. Op. gr. iß. cum antihect. Poter gr. XV. misto, & sub introitu lecti, post moderatam prægressam cænam assumto, cujus usu primitus cessarunt isti sudores, eoqve continuato penitus exaruerunt. Superiori anno Civis Academicus Jurium studiosus, gravissimâ corripiebatur hæmoptysi, ipso ex aliquot annorum tussi humidâ, spiritu minus libero, nativâ corporis constitutione, aliisque similibus supervenientibus ad Phthisin disposito. Usu convenientium remediorum, contumax malum sævire desiit, ipso ægro cætera commodè habente, saltem quod calor qvasi hecticus ab omni pastu, cum tussi moderatâ humidâ, & copiosissimis sudoribus nocturnis etiam sub primis somni horis, superessent. Pro quibus coërcendis optimè contulit pulvis, ex arcani duplic. ℈ij. Lap. 69. antihect. Poter. ana. ʒß. Laud. opiat. per fermet. gr. IV. ad V. M. pro 4. dosibus horis duabus ante cœnam assumendis. Non secus ac Viro perfectè Phthisico, pro tussi nocturnâ aliisque symptomatis nonnihil coërcendis præscriptæ Pilulæ, ex antihect. Poter. ℈j. sacch. Saturni ℈ß. extr. croci. gr. vij. laud. fermet. gr. iij. cum s. q. bals. peruvian. in debitam consistentiam redactæ, pro 2. dos. vespertinis, ante cœnam assumendæ, præter alios usus, & sudores copiosos noctu promanantes compescuerunt. Adeò ut talibus in casibus reprimat sudores Opium nimios, quos deficientes alias, promovere optimè solet.

§. IX. Pro hoc Phænomeno, sanè difficili dilucidando, duo præsupponenda veniunt. 1. Qvod Phthisici omnium optimi, Opiatorum etiam continuatum usum ferre possint, ut supra insinuatum fuit, & cum eadem aliàs aliqualem languorem, & notabilem corporis lassitudinem post se relinqvant ut plurimum, in Phthisicis contrarium accidat, qui vegetiores exinde, & ut ipsis saltem videtur, robustiores potius redduntur. Quo ipso tamen, non illos intelligo, qvi jam ad extremum Tabis gradum perducti, supremâ spiritus difficultate laborant, & subinde suffocandi videntur,

talibus enim narcotica, omninò futura essent necrotica, d. qvi in Chronico & Medicis tædiosissimo affectu, medio adhuc sunt in gradu. Scilicet in præfatis Pthisicis subtilis admodum, ac rara deprehenditur spirituum animalium textura, unde & facilè dissipabiles existunt iidem, (indeque minimis motibus defatigantur tales ægri,) & sub somni præsertum quiete contractiones magis illorum radii, minus extremas partes animant. Mutat autem eosdem Opium, dum condensando quasi, aut figendo nonnihil, raram eorum texturam alterat, & facilem dissipabilitatem coërcet, ut vegetiores hinc reddantur Phthisici. 2. Qvod in genere ad fluidorum corporis nostri debitam in partes solidas receptionem, per easdem transmissionem, uti & ex iisdem ex cretionem, reqviratur omninò certus fibrarum nervearum, ceu staminum fundamentalium Tonus, ultra materialis texturæ rationem, à spiritibus influis inprimis dependens, qvi scil. nec strictus sit minis, ne angustatis aut occlusis plus minus poris intermediis, aut coarctatis præter modum vasculis tam trajectoriis qvam excretoriis, impediatur debitus contentorum transitus, nec laxus nimis idem esse debet, ne flaccidioribus redditis partibus, aut pori meatus que earum ità permeabiles fiant, ut non tam transmitti fluida, quam spontaneo motu permeare eos undique, & ubique ceu per spongias penetrare videantur, aut orificiola vasculorum receptoriorum ex tono illo flaccidiore collabantur, ac ità debitam transmissorum fluidorum trajectionem sistant. Quibus præmissis, & ab omnibus facilè concedendis, suspicor, in Phthisicis tàm copiosos effluere sudores nocturnos, quatenus sub somni quiete, spiritus animales, rarioris, ut supra dictum, texturæ, minus irradient partes extimas, adeò ut debito fibrarum Tono conservando minus sufficiant, unde per patentiores undique meatus, & poros partium intercutanearum, & speciatim glaudularum, nutritius succus interdiu ex alimentis congestus, sed ob sanguinis dyscrasiam non assimilatus, sponte suâ, sub sanguinis circulo (simili frè ratione, atque supra de syncopticis monitum) penetret, & ità nec cum sanguine unitus, nec in meatibus partium solidarum debitè coërcitus, promptissimè, qvâ datâ portâ ruat, & sub sudoris facie diffluat. Compescit vero hunc Opium in Phthisicis, corrigendo istam spirituum texturam, ut

Tono

Tono fibrarum conſervando melius ſufficiant, quo partim tranſmitti naturaliter queat nutritius ſuccus cum ſanguine per vaſcula intercutanea & meatus ne proprio impetu elabatur, partim retineri diutius intra porulos partium nutriendarum is ipſe, eosdem irrorare & nutritioni deficienti aliquantiſper ſic ſaltem ſuccurrere.

§. X. Dum itaque ſudorem egregiè promoveat, quin & ſecundum ſuperius monita, nimios contentorum tumultus, quibus Naturæ Medicatricis negotium, non rarò turbari ſolet, nonnihil refrenet laudandum Opium, ſuſpicio ſuboriri poſſit, an perpetuæ ſit veritatis Practicorum effatum, *Opium in ſtante Criſi haud adhibendum, qvia Criticum Naturæ motum inhibere aut ſiſtere ſoleat.* Multa equidem de Criſibus, eaque ad pompam magis Theoreticam, quam uſum practicum facientia, hinc inde apud ſcriptores medicos deprehendi ſolent, quæ ad noſtra Climata, eorumque Jncolas & horum Diætam, indeque natos affectus minus applicari poſſunt, unde etiam tam rari ſunt veri motus Critici in ægris noſtris, ut taceam incertum admodum dierum Criticorum computum, adeò ut bonus Medicus negligere debeat Criſni, ut loquitur *Helmont.* de febr. c. XI. §. 18. ſi ſcil. eam poſſit anticipare, ſeu ante Criſis adventum morbum ſuperare. Nihilominus cum ad quælibet attentum deceat eſſe Medicum, in acutis maximè morbis, qvorum incertæ adeò ſunt, *Hippocrate* autore, prædictiones, ne in his circa Opiatorum uſum, adeò polychreſtum, nocumenti quid accidat ægris, omninò præcavendum. Diſtinctio autem motuum Criticorum obſervanda eſt, dum quædam excretiones Criticæ fiunt, mediantibus ſimul partibus organicis, quibus vellicatis, adeoque ſenſu earum affecto, & hinc periſtaltico concitato motu, provocantur partim, partim promoventur per eas excretiones, & tales quasvis Criſes impedit, plus minus ſiſtit Opium, quales ſunt, quæ vomitu, diarrhæâ, hæmorrhagiis qvibusvis accidunt, &c. Aliæ Criticæ evacuationes eveniunt ſine tali partium activo & motivo concurſu, per ſimplicem humorum concoctorum ſeu præcipitatorum motum tranſcolatorium, quales per ſudorem, item per urinam obſervantur, & haſce Criſes, minus impedire arbitror Opium, dextrè & circumſpectè adhibitum. Quinimò promovere potius eas, quatenus graviora ſymptomata, motum conteuto-

tentorum Excretorium interdum impedientia, saltem plus minus turbantia sistere, & ita tutiorem ad minimum Crisin reddere valet. Idem asserendum videtur, de istis Crisibus, quæ per transpositionem fiunt, & quibus tumores superveniunt, has ipsas, & materiæ adsui in certis locis secretionem, & inde coacervationem dispositæ decubitum, qui impedire valeat Opium, non video. Circulari enim sangvinis motu mediante, cum omnes modò memoratæ contingant Crises, eumque rapidiorem, aut concitatiorem refrænet Opium nonnihil, hoc ipso ad meliorem cum sudore & urina excretionem, vel in apostema congestionem materiæ coctæ non parum conferre verosimile est. Intermittentium febrium quot paroxysmi, tot parvi morbi acuti esse videntur, ordinariò ferè excretione quasi Criticâ per sudorem, interdum verò per urinam finientes: præmissum in his, ante paroxysmum Opium, cum specificis antifebrilibus, ut multum minuere solet paroxysmos, interdum penitus profligare, haud tamen sudorem in illis coërcere in fine, aut impedire observatur.

§. XI. Eo ipso autem, quod sudationem saltem promoveat Opium, rarò illo solo pro sudorifero utendum erit. Haud enim sufficit, quod Cutis Cribrum ad transcolationem per meatuum aperturam & aptam dispositionem ritè se habeat, nisi & sangvinis alteratio ac quasi fusio, ambientisque debita temperatura unâ conspirent. Ob id appropriato sudorifero, quacunque formâ exhibendo, sociandum, & ita mutua unione utriusque operatio & effectus eò magis perficiendus. Opii nempe polychrestus aliàs usus ad sudorem sic specialius determinatur, sudoriferorum verò operatio, ne sit frustranea, præcavetur. Observavit hoc jam olim felicissimus *Platerus*, ob id *in Observat. suis l. 3. p. 633. & 727.* sudoriferis narcotica se addere ait, pro uberioris sudoris provocatione. Quim imò hoc Veneranda antiquitas, in Theriaces Mithridatiique compositione ac præparatione attendisse uidetur, Opium insigni in dosi, cæteris quamplurimis ingredientibus, plus minus sudoriferis addendo, & una fermentando. Sub quo fermentationis motu intestino, tam oleosæ & resinosæ, plurium ingredientium ipsiusque adeò etiam Opii particulæ attenuantur & resolvuntur, ut inde penetrantiores ac magis activæ evadant, (unde & ad decen-

 nium

nium fermentationem extendere voluerunt Arabes) quam novum concretum ex mutuæ confermentationis unione, ⊖nium vol. ☍ sum anodynum & sudoriferum emergit. Qvod adeò rigorosè urgent *Platerus in Obs.* & *Walæus in Meth. medend.* ut illæ compositiones absque Opio, ceu sua animâ vi sudorifero carere asserant.

§. XII. Ex hactenus allatis, facilè est intellectu, qvibus in casibus Opium sudoriferis sociandum sit, nempè qvandocunqve symptomata urgentia impedimento sunt, qvo minùs sudare qveant ægri. Nullum enim symptoma urgere solet, qvin spirituum animalium p. n. impetus vel causæ efficientis proximæ vel concomitantis saltem rationem habere soleat, unde de facili, occasione tali contrahi fibræ cutaneæ, & coarctari excretorii pori possunt: ut taceam M. Sæ cœterorumque contentorum, vel perturbatos intestinos, vel concitatos nimis locales motus, sub tali statu simul plus minus sudoris dimissioni reluctantes. Freqvens scilicet causarum efficientium, ut ut subinde mutuò subordinatarum observatur Circulus in Oeconomiâ animali, adeò ut & contentorum vitia, plus minùs vellicent partes solitas, qvâ occasione irritantur spiritus, qvorum impetus postmodum plus minus modificat illorum motum. Qvalis circulus non minus manifestus est, in mutuo partium consensu, dum stomacho freqventer condolet caput, & hoc malè habente stomachus propriam subvertit Oeconomiam. Pariter & freqventissimè qvibusvis urgentibus symptomatis, per consensum affecta cutis, claudit poros, sudorisqve obdurat fontes.

§. XIII. Varias autem inter partes, qvibus consentire solet cuti, specialem sui considerationem merentur præcordia, hoc est ista abdominis pars, qvæ extrinsecus qvidem regione epigastricâ & ex parte hypochondriacâ circumscribitur, intrinsecus vero stomachum inprimis complectitur, prout hodiè hæc Vox accipi solet: & à *Celso* inprimis *l. 2. c. 3.* ferè describitur. Ut ut enim Doctissimus *Fernelius* febr. l. 4. c. X. præcordiorum nomine, ventriculum, diaphragma, jecoris Cava, lienem pancreas, Omentum aut mesenterium simul complectatur, tamen Ventriculo ob ex imium sensum, manifestum ejus cum cæteris partibus membraneis consensum, primariò præcordiorum appellatio convenit, ipso ejus orifi-

orificio communiter superiori, dicto, *καρδία* Veteribus appellato. Unde & *Celsus* præcordiorum dolorem stomachi infirmi indicium asserit: l. 1. c. 8. *Hæc ipsa præcordia*, ut modo laudati *Trium Galliæ Regum Archiatri* verba c. 1. mea faciam, *& partes omnes quæ circa hæc sunt, quia membranis sepiuntur, nervosque sentientes suscipiunt à sexta* (secundum Veterum Anatomicorum ordinationem) *Cerebri conjugatione, eximio tangendi sensu sunt prædita; Magnâ etiam societate tum principibus, tum externis corporis partibus connexæ sunt, iisq; adeò consentiunt ut affectæ mox principes partes, universumque corpus in consensum trahant. Sic enim Vinum meracius, liberaliusque sumtum, tametsi Ventriculo nondum elapsum est, mox tamen exulceratæ Vesicæ, aut vulnerati Cruris, aut arthritidis dolorem exasperat:* Ex hisce autem sedibus febrium horrores rigoresque, in quibus cutis manifesto afficitur, suscitari eleganter idem docet *Fernelius*, dum c. 1. ita pergit: *Sic & frigidæ potus liberalior, corpus universum frigore horrorevè concutit. Bilem Vomiturus rigescit, multoque magis, qui alienum vitiosumque cibum, velut fungos sumsit. Rigescit & cui calidum mordaxque medicamentum ventriculum præcordiaq; ferit, non minus quam si nudam cutem, aut ulcus acrius compungat. &c. &c. Hoc quoque vel inde constat, quod si accessionis initio humidi fotus aptè calentes, præcordiis imponantur, maximè vero Lieni in quartana, jecori in tertianâ, aut cuicunque alii sedi fomes inesse deprehendatur, horrorem rigoremve leniant; quia nimirum ipsi mali fontem demulceant. Jam vero sudores, non è solo corporis habitu, sed & interdum è præcordiis moveri, hinc sciri potest, quod qui vel exercitatione, vel ☉ ardore exæstuant, si frigidam liberalius bibat, mox totus sudore diffluat*. &c. &c. Hæc ipsa sanè, quæ hactenus eleganter disseruit *Fernelius* de præcordiorum cum habitu corporis cutaneo præsertim consensu, quotidiana ubertim confirmat experientia, & quod de fotu calente refert, compstior moderna Praxis per ☍a ♌ta felicius præstat, quatenus ab his, præsertim penetrantioribus, v. g. caryophyll. aut macis, aut cinamon, præcordiis illitis, fotu lateris calentis desuper admoto, rigores horroresque manifesto imminui, interdum ab iis maturè applicatis penitus præcaveri, observamus. Penetrant enim profundius talia ☍a ♌ta, &

ipsum

ipsum ventriculum sui quasi afflatu tam sensibiliter afficiunt, ut meminerim, superiori anno crebrius vomentem ægrum, cui ℧ta talia, ∞o nucistæ expresso excepta ventriculi seu præcordiorum regioni frequentius illinebantur, sponte sua asseruisse, se in rejectaneis illis per vomitum, lingvæ judicio exactè sentire linimentum illud, cuj9 odorem sub illinitione aliàs perciperet. Jam verò in istis rigoribus horroribusque cutanearum fibrarum contracturam, clausuramque pororum simul contingere, nemo facilè dubitabit.

§. XIV. Prout itaque diversimodè afficiuntur præcordia, etiam ipse habitus corporis cutaneus per consensum multipliciter constitutus, adeoque ad sudoris transmissionem magis, minusvè dispositus erit. Mirabilis sanè est membranosi generis in universa corporis machinâ connexio & consensus, mutuaque hinc, quoad tam actiones quam passiones conspiratio & concentus, iis in casibus in quibus anatome nondum lucem subministrat sufficienter, adeò obscura, ut etiam *ignotam actionem regiminis*, ingeniosissimus alias *Helmont*. fingere coactus fuerit. Ex quo consensu etiam nasci videntur horrores isti rigoresve, qui ex partium membranosarum abscessu, fonte suâ rupto, ordinariò ægros affligunt, ruptique abscessus, haud postremi indices sunt: membranis scil. perforatis, pus factum effundentibus, sicque sensibiliter læsis, cætero membranaceo genere consentiente. Sed ut revertar in viam, illa inter pathemata, quæ ex præcordiorum consensu sudoris effluvia cohibent, eminent vel maximè inexplicabilis illa circa præcordia, seu stomachi regionem molestia, seu anxietates, quas *vulgò* Hertzens-Angst appellitant, quasi ipsum cor pateretur primario; quæ frequentes videntur occasiones, pororum contracturæ, sudorisque ob id deficientis in morbis præsertim acutis malignis. Sæpius scil. in praxi malignarum febrium observamus, æstu ante maximè corpore, ægro ipso copiosius bibente, stragulis etiam cooperto, cum pulsu celeri, frequenti, plus minus vehementi & magno, (ut nihil dicam de illis, qui malignis in febribus, quoad urinam, calorem &c. sanorum similes apparent) nullum sudorem, etiam post propinata sudorifera elici posse, cute semper sqvalidâ & aridâ, ac quasi nonnihil corrugatâ existente, ægro alias naturali in statu, facillimè sudante. Jam equidem concedendum est, alteratum his in febribus esse insi-

gniter

gniter sangvinis statum, impedientem plus minus laticis pro sudoris materia secessum: quod tamen hæc sola, in tali ægri, præsertim siticulosi ac bibacis, statu, tali cum pulsu &c. causa sit, denegati penitus sudoris, equidem persvadere mihi haud possum, quin potius arctior fibrarum cutanearum strictura, & hinc pororum clausura videatur sudorem impedire. Nempe ventriculo, ejusque superiori orificio malè affectis, speciatim fermento maligno, contagioso obsessis, ut anxii, inquieti, & agrypni, sine manifestâ causa redduntur ægri, ita tantum non integrum membranosum genus consentire, hinc & cutaneæ fibræ contrahi videntur. Diffuso verò ulterius maligno fermento, & systema nervorum plus minus afficiente, eò magis & nervea cutis compati, hinc portas quasi undique claudere, & sudori quoque transitum pertinacius denegare pergit. Unde fermento maligno, quod acidum statuit, ab ♂ialibus fixioribus absorpto, relaxari pororum contractura, corpusque denuò transpirare, non ineleganter asserit. *Tachenius*: H. C. c. 21. p. m. 165. 167.

§. XV. Sed quod de præcordiis, fermento venenoso in febribus malignis obsessis modò monitum fuit, cujus hostili præsentiâ, anxietates ipsis ægris non explicabiles, inquietudines, agrypniæ excitantur, & per consensum hinc pororum corporis contractura inducitur, ulteriorem postulat explicationem. Nempè præ cæteris affectibus, perqvam contagiosæ existunt maligniores febres, quæ contagia fermentativa, vel fermenta contagiosa, utrumque rectè dici videtur, quæ inspirationis medio, ut plurimum se nobis insinuant, quascunqua etiam alias corporis partes afficiant, semper simul ventriculo communicantur, indeque nunc citius, nunc tardius, pro circumstantiarum tam in agente quam patiente differentiâ, nausea, in explicabilis quædam circa præcordia molestia seu anxietas, alvi etiam constipatio, sitis intensa, vagus, ut ut primitus leviusculus, horror, (ut taceam cephalalgiam & agrypniam, nunc citius, nunc tardius supervenientes) ægrum affligere solent, horrente universo nerroso systemate inimicam impressionem, circa stomachum factam, & quasi undique contrahente ope motoris spiritus quosvis meatus, quo ab hostis peregrini insultu, eo melius se tueatur. Contagiorum hunc afficiendi modum, ex pertus

insumat

insinuat *Lindanus, disc. super Hartm. prax. Chym.* dum inquit. *Ita autem propagari contagium, ego experimentis didici, tam in me ipso, tam in aliis; Miasma scil. fuisse primum attractum in ventriculum, & statim nauseam subsecutam. Nauseam autem supervenire est bonum, signum enim est, non statim transire ad massam sangvineam; & in constitutionibus epidemicis notandum neminem nauseare, (nisi forsan ex ingluvie) nisi qvi miasma acceperit, & si adest nausea, mox vomitus provocandus.* Hinc etiam febrium malignarum sedem principalem in ventriculo esse, res confessa est, apud *Bartolinum cent. 3. epis. 42. p. 156. pariter ac apud Helmontium, Tumul. pest.* p. m. *843. 967. 891. conf. Bartolm. cent. 3. his. 68. 80. 50. it. Diemerbrock.* de pest l. 4. hist. 15. adeò ut semper ferè in febribus malignis ventriculus vel Escharam vel inflammationem, vel alia hujus census contraxisse, observatus fuerit. Propterea etiam tam in malignioribus, quam peste ipsâ, si contagii suscepti suspicio, sit, initium curæ à vomitorio optimo cum Consilio instituitur. Sanè si ægros tales in morbi progressu anxietatibus, inquitudinibus, jecti gationibus, cephalalgiis, &c. affectos interroges, in qvanam corporis regione ita malè habeant, wo ihnen denn so angst und bange sey/ epigastrium intento digito monstrant, & hoc ipso Medico insinuant, ventricnlum inprimis pessimè affectum esse, per cujus consensum & capitis membranæ tendi, caputque hinc diversimodè dolere videtur: qva occasione & cutis contrahi pori, sudorque supprimi probabilissimum est. Exinde enim in variolis, purpuris, petechiis, &c. anxiis & hinc inquetis existentibus ægris, vix ac non nisi imperfectè, cutaneæ excretiones succedunt. Nempè ut membraneæ sub epigastrio partes tendi, ex fibrarum irritatarum spasmo tali sub statu solent, quod ipsi interdum fatentur ægri es sey als wenn alles darum voll sey/ und thone / ita & per consensum cæteræ membraneæ partes tendi, ut supra ex *Fernelio* deductum fuit, hinc & cutis pori simul pertensas & contractas fibras coarctari solent. Pro quibus symptomatis mitigandis Opium optimo cum consilio selectis additur, vel sudoriferis, vel alexipharmacis, de quo cum supra jam actum fuerit, vela hîc contrahimus, & dissertationi præsenti imponimus

F I N E M.